

Dijital Finansal Etkileşimlerin Teknoloji Yönetimi ve Sosyal Dinamikler Perspektifinden Analizi: Kuşaklararası Bilgi Paylaşımı ve Aile İçi Güç Mekanizmaları

Hasibe AYSAN¹, Öykü YÜCEL²

Dijital Finansal Etkileşimlerin Teknoloji Yönetimi Perspektifinden Analizi: Kuşaklararası Bilgi Paylaşımı ve Aile İçi Sosyal Mekanizmalar

Öz

Bu çalışma, aile içi dijital finansal etkileşimlerin teknoloji yönetimi perspektifinden analizini literatür incelemesi temelinde yaparak, yeni bir kavramsal model geliştirmeyi amaçlamıştır. Aile içinde kuşaklararası bilgi paylaşımı ile aile içi sosyal mekanizmaların finansal davranışlara etkisini kuramsal olarak inceleyerek, mevcut literatürden geliştirilen dijital finansal etkileşim ve güç dengesi modeli dijital finansal araçların yönetimi bağlamında aile bireyleri arasındaki etkileşimleri, bilgi aktarım süreçlerini ve bu süreçlerin finansal okuryazarlık düzeyini nasıl şekillendirdiğini açıklamaya çalışmaktadır. Çalışma, önerdiği kuramsal çerçeveye hem gelecekte yürütülecek ampirik araştırmalara hem de politika yapıcılar ile uygulayıcılara rehberlik edecek kavramsal bir temel sunmaya çalışmıştır. Bu bağlamda, teknoloji yönetimi ve dijital finans arasındaki etkileşimler, aile içi dinamikler perspektifinden bütüncül biçimde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji Yönetimi, Finans, Aile içi Dinamikler, Dijital Finansal Etkileşimler, Finansal Okuryazarlık

Analysis of Digital Financial Interactions from a Technology Management Perspective: Intergenerational Information Sharing and Intra-Family Social Mechanisms

Abstract

This study aims to develop a new conceptual model by analyzing intrafamily digital financial interactions from a technology management perspective, based on a literature review. By theoretically examining the impact of intergenerational knowledge sharing and intrafamily social mechanisms on financial behavior, a digital financial interaction and balance of power model developed from existing literature which attempts to explain interactions among family members, knowledge transfer processes, and how these processes shape financial literacy levels in the context of managing digital financial instruments. With its proposed theoretical framework, the study attempts to provide a conceptual foundation that may guide both future empirical research and policymakers and practitioners. In this context, the interactions between technology management and digital finance are holistically addressed from a family dynamics perspective.

Keywords: Technology Management, Finance, Intrafamily dynamics, Digital Financial Interactions, Financial Literacy

Makale Türü: Derleme Makale

Paper Type: Review Paper

1. Giriş

Günümüzde dijital teknolojilerin hızlı gelişimi, finansal hizmetlerin sunum ve kullanım şekillerinde köklü değişikliklere neden olmuştur. Aile içindeki bireylerin dijital finansal araçlara erişimi ve bu araçları

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Ostim Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Finansman, hasibe.aysan@ostimteknik.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6485-9824>

² Dr. Öğretim Üyesi, Atılım Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme, oyku.yucel@atilim.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0928-8800>

yönetme biçimleri de kuşaklararası etkileşimlerle ve hızlanan teknolojik dönüşüm ile şekillenmektedir. Aile bireylerinin bilgi ve deneyim paylaşımı, finansal okuryazarlığın artırılması ve teknolojinin etkin kullanımı açısından kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, mevcut literatürde yapılan okuma ve analizler ile bu çalışma kapsamında literatürdeki kavramsal boşlukları doldurmayı hedefleyen Dijital Finansal Etkileşim ve Güç Dengesi (DFEGM) modeli oluşturulmuştur. Önerilen bu kavramsal model, aile dinamikleri içerisinde teknoloji yönetimi ve finansal davranışların nasıl birbiriyle etkileşimde bulunduğunu sistematik bir biçimde ele almayı amaçlayarak, çok katmanlı ve karmaşık görünen bu süreçlerin birbiri ile ilintisini ortaya koymaya çalışmıştır.

2. Kuramsal Yapı ve Kavramsal Çerçeve

Bu kuramsal çalışma, sosyal bilimler perspektifiyle aile içi etkileşimlerin teknoloji temelli finansal davranışlara olası etkilerini inceleyerek, aileyi anlamaya yönelik çalışmalara katkı sunmayı hedeflemektedir. Önerilen yeni kuramsal model hem akademik çalışmalara hem de uygulayıcılar tarafından ailelerin dijital finansal okuryazarlığını geliştirmeye yönelik stratejilere rehberlik edecek önemli bir kuramsal altyapı sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu çalışma kapsamında geliştirilen Dijital Finansal Etkileşim ve Güç Dengesi Modeli (DFEGM), aile içi dijital finansal etkileşimleri açıklamak amacıyla farklı kuramsal geleneklerin bütüncül biçimde entegrasyonu üzerine inşa edilmiştir. Model, dijital finansal araçlara erişim ve kullanımın yalnızca teknik bir adaptasyon süreci olmadığını; finansal yetkinlik, ekonomik davranış, davranışsal eğilimler, bireysel kapasite, sosyal değişim ve aile içi güç yapılarıyla şekillenen çok katmanlı bir dönüşüm alanı olduğunu varsaymaktadır. Bu yönüyle model, dijital finansal etkileşimleri hem mikro düzeyde bireysel kapasite hem de mezo düzeyde aile içi güç ilişkileri bağlamında açıklamayı amaçlamaktadır.

Bu bağlamda DFEGM, dört temel teorik eksen üzerine oturmaktadır:

- (i) finansal yetkinlik ve finansal okuryazarlık–ekonomik davranış yaklaşımları,
- (ii) yetenek (capability) ve yetkinleşme (empowerment) kuramları,
- (iii) teknoloji kabul ve yeniliğin yayılımı teorileri,
- (iv) sosyal değişim ve aile içi güç yapıları literatürü.

Finansal okuryazarlık boyutu, modelde anahtar değişkenlerden biri olarak konumlandırılmakla birlikte, bu çalışma finansal okuryazarlığı yalnızca bilgi düzeyi olarak ele almamaktadır. Finansal Yetkinlik Çerçevesi (Financial Capability Framework)’ne göre finansal davranış; bilgi, beceri, tutum ve finansal sistemlere erişim imkânlarının birlikte değerlendirilmesini gerektirir (Sherraden, 2013). Bu çerçevede finansal yetkinlik, bireylerin yalnızca finansal kavramları bilmesi değil, bu bilgiyi tasarruf, yatırım, borçlanma ve risk yönetimi kararlarına dönüştürebilme kapasitesini ifade etmektedir.

Finansal okuryazarlık ile ekonomik davranış arasındaki ilişkiyi inceleyen literatür, bilginin doğrudan davranışa dönüşmediğini; öz-yeterlilik algısı, risk toleransı, güven düzeyi ve bilişsel değerlendirme süreçleri aracılığıyla ekonomik kararlara yansıdığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Finansal Okuryazarlık–Ekonomik Davranış Teorisi (Financial Literacy and Economic Behaviour Theory), bilginin ekonomik davranış üzerindeki etkisinin aracılı ve davranışsal mekanizmalar üzerinden gerçekleştiğini vurgulamaktadır (Kahneman ve Tversky, 2013; Thaler, 2016). Dolayısıyla dijital finansal araçlara erişim sahibi olmak, bireyin bu araçları rasyonel ve stratejik biçimde kullanabileceği anlamına gelmemektedir. Bu nedenle model, finansal ve dijital okuryazarlığı yalnızca bilişsel bilgi değil, ekonomik davranışa dönüştüren bir kapasite ve uygulama becerisi boyutu olarak değerlendirmektedir.

Modelin “güç dengesi” boyutu ise Yetenek Yaklaşımı (Capability Approach) ile ilişkilendirilmektedir. Sen’e (1999) göre bir kaynağa erişim ile o kaynağı işlevsel bir değere dönüştürebilme kapasitesi arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Bu bağlamda modelde finansal ve dijital yetkinlik “kaynak” (resource), bu kaynağın karar süreçlerine dönüştürülebilme kapasitesi “dönüştürücü faktör”

(conversion factor) ve aile içi karar gücü ise “işlevsel çıktı” (functioning) olarak konumlandırılmaktadır. Dijital finansal araçlara teknik erişim, bireyin finansal karar süreçlerinde güç kazanmasını otomatik olarak sağlamaz; erişimin gerçek özgürlüğe dönüşebilmesi için dönüştürücü kapasite gereklidir.

Bu çerçeve aynı zamanda Yetkinleşme Kuramı (Empowerment Theory) ile bütünleşmektedir. Yetkinleşme, bireylerin karar alma süreçlerine katılımı, kaynaklar üzerinde kontrol sahibi olması ve ajans kapasitesinin artışı ile ilişkilidir (Zimmerman, 1995; Kabeer, 1999). Dijital finansal yetkinlik, bireylerin aile içindeki finansal karar süreçlerinde daha belirleyici hale gelmesini sağlayarak güç dengesinin yeniden yapılandırılmasına katkı sunabilmektedir.

Teknoloji adaptasyonu boyutu, Teknoloji Kabul Modeli (Technology Acceptance Model) (Davis, 1989) ve Yeniliğin Yayılımı Teorisi (Diffusion of Innovations Theory) (Rogers, 2003) ile temellendirilmektedir. Algılanan yararlılık ve algılanan kullanım kolaylığı, dijital finansal araçların benimsenmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Bununla birlikte yeniliklerin benimsenme sürecindeki bireysel farklılıklar, aile içindeki teknoloji liderliğinin kimler tarafından üstlenildiğini ve bilgi akış yönünü belirleyebilmektedir. Prensky’nin (2001) dijital yerli ve dijital göçmen ayrımı da kuşaklar arası teknoloji adaptasyon farklarını açıklamada yardımcı bir çerçeve sunmaktadır.

Kuşaklararası bilgi aktarımı ve aile içi güç dinamikleri ise Sosyal Değişim Teorisi (Social Exchange Theory) (Blau, 2017) ve Kuşaklararası Dayanışma Teorisi (Intergenerational Solidarity Theory) (Bengtson, 2001) ile ilişkilendirilmektedir. Sosyal Değişim Teorisi, ilişkilerin karşılıklılık ve fayda dengesi üzerine kurulduğunu savunmaktadır. Aile içinde genç bireylerin dijital bilgi aktarımı karşılığında yaşlı kuşakların finansal deneyim paylaşması, çift yönlü bir değişim sürecini temsil etmektedir. Bu karşılıklı öğrenme, aile içi statü ve etki alanlarının yeniden tanımlanmasına yol açabilmektedir. Kuşaklararası dayanışma yaklaşımı ise bu sürecin duygusal (affectional), işlevsel (functional) ve normatif (normative) boyutlarını açıklayarak, güven ve bağlılık düzeyinin dijital finansal adaptasyon üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

Aile içi sosyal etkileşim ve güç yapıları ise Aile Güç Yapısı Teorisi (Family Power Structure Theory) çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu teori, aile içindeki otorite yapısının ve karar hiyerarşisinin ekonomik ve bilişsel kaynak dağılımına bağlı olarak değişebileceğini ileri sürmektedir. Dijital finansal araçlara hâkimiyet, aile içi otorite yapısının yeniden tanımlanmasına katkı sağlayabilmektedir.

Bu bağlamda Hane İçi Pazarlık Modeli (Intra-Household Bargaining Model), aile bireylerinin ekonomik kaynaklara erişim ve kontrol düzeyine bağlı olarak farklı pazarlık gücüne sahip olduğunu ileri sürmektedir (Manser ve Brown, 1980; McElroy ve Horney, 1981). Dijital finansal yetkinlik, bireyin bilgi avantajı üzerinden pazarlık gücünü artırarak karar süreçlerinde daha güçlü bir konum elde etmesine imkân tanıyabilmektedir. Ayrıca Toplumsal Cinsiyet Yetkinleşme Teorisi (Gender Empowerment Theory), ekonomik ve dijital kapasitenin özellikle kadınların aile içi karar süreçlerine katılımını artırabileceğini vurgulamaktadır (Kabeer, 1999). Bu nedenle dijital finansal yetkinlik, toplumsal cinsiyet temelli güç dağılımının dönüşümünde önemli bir rol oynayabilmektedir.

Sonuç olarak DFEGM, finansal yetkinlik ve finansal bilginin ekonomik davranışa dönüşümü, dijital risk algısı, kuşaklararası bilgi akışı ve aile içi sosyal yapı boyutlarını karşılıklı etkileşim içinde işleyen dinamik bir sistem olarak ele almaktadır. Model, dijital finansal araçlara erişimin aile içi kapasite, yetkinleşme ve karar gücü üzerindeki dönüştürücü etkisini açıklamayı amaçlamaktadır. Böylece aile, dijital finansal ekosistem içinde pasif bir kullanıcı değil; teknoloji adaptasyonu ve finansal karar süreçlerinde aktif ve stratejik bir aktör olarak konumlandırılmaktadır.

3. Finansal ve Dijital Okuryazarlık

Finansal okuryazarlık, modern ekonomilerde yalnızca bireysel bir bilgi seti değil, aynı zamanda ekonomik davranışı şekillendiren çok boyutlu bir kapasite alanı olarak değerlendirilmektedir. Bu

çalışma kapsamında finansal ve dijital okuryazarlık, Finansal Yetkinlik Çerçevesi (Financial Capability Framework) doğrultusunda ele alınmakta; bilgi düzeyinin ötesinde bireylerin bu bilgiyi uygulamaya dönüştürebilme, riskleri değerlendirebilme ve finansal sistemlere etkin biçimde erişebilme kapasitesi ile birlikte analiz edilmektedir (Sherraden, 2013). Bu yaklaşım, finansal bilginin davranışa otomatik olarak dönüşmediğini; bilgi, beceri, tutum ve erişim imkânlarının birlikte işlediği bütüncül bir yapı oluşturduğunu vurgulamaktadır.

Bu çerçeve, Finansal Okuryazarlık–Ekonomik Davranış Teorisi (Financial Literacy and Economic Behaviour Theory) ile birlikte değerlendirildiğinde, bilginin ekonomik kararlara dönüşümünün aracılı ve davranışsal mekanizmalar üzerinden gerçekleştiği görülmektedir. Davranışsal ekonomi literatürü, bireylerin belirsizlik altında karar alırken sistematik bilişsel yanlılıklara maruz kaldığını ve finansal davranışın tam rasyonel modellerle açıklanamayacağını ortaya koymaktadır (Kahneman ve Tversky, 2013; Thaler, 2016). Bu bağlamda dijital finansal araçların yaygınlaşması, yalnızca teknik bilgi değil; risk algısı, öz-yeterlilik ve stratejik karar alma kapasitesini de gerektirmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada finansal ve dijital okuryazarlık, aile içi dijital finansal etkileşimlerin temel belirleyicisi olan davranışsal ve yapısal bir kapasite boyutu olarak konumlandırılmaktadır.

Finansal okuryazarlık, modern ekonomilerde yalnızca bireysel bir yetkinlik değil, aynı zamanda aile düzeyinde ekonomik refahın sürdürülebilirliğini belirleyen stratejik bir beceridir. Bu beceri, hane halklarının gelir akışlarını yönetme, tasarruf oranlarını optimize etme, borç yükümlülüklerini etkin biçimde düzenleme ve uzun vadeli yatırım hedeflerini gerçekleştirme kapasitesini doğrudan etkiler (Friedline, Chen ve Morrow, 2021). Geleneksel anlamıyla finansal okuryazarlık; bütçe hazırlama, gelir-gider dengesini koruma, faiz oranlarının ve enflasyonun satın alma gücü üzerindeki etkisini anlama, basit yatırım araçlarını değerlendirme ve borç yönetimi stratejilerini uygulama gibi temel unsurları kapsar (Lusardi ve Mitchell, 2014). Ancak küresel finansal sistemin giderek daha karmaşık bir yapıya bürünmesi, yatırım araçlarının çeşitliliğinin artması ve finansal teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte bu kavram, yalnızca temel mali bilgilerle sınırlı kalmayıp çok boyutlu bir yetkinlik seti haline gelmiştir. Artık finansal okuryazarlık, zaman değeri hesaplamalarından (net bugünkü değer, iç verim oranı gibi), türev ürünlerin fiyatlama modellerine; enflasyonun reel getiri üzerindeki etkilerinden likidite yönetimi prensiplerine; portföy çeşitlendirme stratejilerinden risk-getiri optimizasyonuna kadar geniş bir alanı kapsamaktadır (Yucel, Celik ve Yilmaz, 2023).

Bu bağlamda, Lusardi ve Mitchell’in (2014) yaklaşımı finansal okuryazarlığı yalnızca teorik bilgiye sahip olma olarak değil, bu bilginin belirsizlik koşullarında, değişken piyasa dinamikleri altında stratejik biçimde uygulanabilmesi olarak tanımlar. Bu perspektif, özellikle ekonomik kriz dönemlerinde veya beklenmedik finansal şoklarda ailelerin finansal dayanıklılığını artıran en kritik yetkinlik setlerinden biridir. Wang, Liu ve Lan (2023) tarafından Çin’de yakın zamanda yayımlanan hane halkı anket verileri kullanılarak yapılan analiz, dijital okuryazarlık düzeyi yüksek hane halklarının finansal piyasalarda riskli varlıklara sahip olma olasılığının anlamlı biçimde daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgular, dijital okuryazarlığın özellikle orta yaşlı ve yaşlı nüfus gruplarında finansal yatırım davranışlarını şekillendiren önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Bu durum, dijital uçurumun varlık dağılımında ve servet eşitsizliğinde belirleyici bir rol oynayabileceğini, dolayısıyla dezavantajlı grupların dijital okuryazarlığının aile ve sosyal destek yoluyla artırılmasının finansal kapsayıcılığı güçlendirebileceğini ifade etmektedir.

Dijitalleşme, finansal okuryazarlık kavramını yeniden tanımlamış ve özellikle dijital okuryazarlık ile olan kesişim alanını kritik hale getirmiştir. Dijital okuryazarlık, bireylerin ve ailelerin finansal teknolojileri (FinTech) etkin, güvenli ve bilinçli şekilde kullanma kapasitesi olarak tanımlanmakta; yalnızca teknik araç kullanım becerisini değil, aynı zamanda dijital ortamdaki bilgi akışını değerlendirme, dolandırıcılık risklerini tanıma ve güvenilir platform seçebilme gibi kritik yetenekleri de

kapsamaktadır (Yadav ve Banerji, 2023). Bu bağlamda dijital okuryazarlık, finansal karar alma süreçlerinde geleneksel bilgi setini tamamlayan, hatta birçok durumda onu dönüştüren bir rol oynamaktadır.

Li, Wu ve Xiao (2020) tarafından yapılan çalışma, dijital finansal hizmetlerin yalnızca büyük şehirlerde değil, kırsal ve düşük gelirli bölgelerde de finansal dahil olmayı artırarak hane halkı tüketim ve yatırım harcamalarında istatistiksel olarak anlamlı artış sağladığını göstermektedir. Bu sonuç, dijital finansın ekonomik refah üzerindeki etkisinin mekânsal ve sosyoekonomik sınırları aşabildiğini ve altyapı yetersizliğinin etkilerini kısmen telafi edebildiğini ortaya koymaktadır. Ma, Song, Xia ve Zhu (2022) ise dijital finansal okuryazarlığın yalnızca finansal araçlara erişimi kolaylaştırmakla kalmayıp, aynı zamanda bu araçların optimal biçimde kullanılmasını sağladığını, yatırım getirilerini maksimize ederken riskleri minimize ettiğini ampirik olarak ortaya koymaktadır. Bu bağlamda dijital finansal okuryazarlık, yatırımcıların finansal piyasalardaki fırsatları daha etkin şekilde değerlendirmesini ve portföy yönetiminde daha ileri stratejiler benimsemesini mümkün kılmaktadır.

Aile ekonomileri, mikro ölçekte faaliyet gösteren işletmeler gibi işlev görmektedir; nakit girişleri (gelirler) ile nakit çıkışları (giderler) arasındaki denge, hane halkının net tasarruf kapasitesini belirler. Bu kapasitenin uzun vadeli refah artışına dönüştürülmesi, tasarrufların stratejik yatırım araçlarına yönlendirilmesiyle mümkün olur. Yatırım kararlarının rasyonel bir temele oturması, yalnızca bireysel sezgi veya kısa vadeli piyasa sinyallerine değil, bilimsel olarak geliştirilmiş portföy yönetim teorilerine dayanmalıdır. Markowitz (1952), Modern Portföy Teorisi (MPT) ile yatırım literatüründe dönüm noktası niteliğinde bir yaklaşım sunmaktadır. MPT'ye göre, birbirleriyle düşük korelasyona sahip varlıkların aynı portföyde bir araya getirilmesi, toplam volatilitiyi azaltırken beklenen getiriyi artırır. Bu prensip, özellikle piyasa oynaklığının yüksek olduğu dönemlerde riskin minimize edilmesi ve getirinin sürdürülebilir kılınması açısından kritik önem taşır. Dijital okuryazarlık düzeyi yüksek aileler, bu teorik prensipleri anlayıp uygulamada daha başarılıdır. Wang (2025), dijital finansal yetkinlikleri gelişmiş hane halklarının, portföy optimizasyonunu yalnızca varlık çeşitliliğine dayandırmakla kalmayıp, aynı zamanda piyasa dalgalanmalarına karşı dinamik portföy dengesi sağlayarak riskleri proaktif biçimde yönettiğini ortaya koymaktadır. Finansal yetkinliğe sahip aileler, piyasa endekslerindeki ani değişimlere hızlı tepki verebilmekte, portföy bileşimlerini veri odaklı analizlerle yeniden yapılandırabilmektedir.

Bunun yanında, finansal okuryazarlık ve dijital okuryazarlığın birleşimi, yatırım kararlarını yalnızca daha nitelikli hale getirmekle kalmamakta, aynı zamanda yeni gelir yaratma kanallarını da açmaktadır. Yang, Wu ve Huang (2020), eğitim ve gelir düzeyi yüksek ailelerin dijital finansal araçları daha hızlı benimsediğini, bu araçlar sayesinde portföy çeşitliliğini artırırken aynı zamanda risk yönetim stratejilerini geliştirdiğini bulgulamıştır. Yüksek dijital finansal okuryazarlık, yatırımcıların farklı varlık sınıflarını (hisse senedi, tahvil, emtia, kripto varlıklar vb.) daha bilinçli şekilde entegre etmesini ve bu varlıkların piyasa koşullarına göre yeniden dengelenmesini kolaylaştırmaktadır.

Xie ve Chen (2025), dijital finansal okuryazarlığın girişimcilik üzerindeki olumlu etkilerini vurgulamaktadır. Araştırma bulgularına göre, dijital finansal yetkinlikleri yüksek bireyler, girişimcilik fırsatlarını değerlendirmede daha hızlı davranmakta ve dijital finansman kanallarını (kitle fonlaması, P2P krediler, online yatırım platformları) daha etkin kullanmaktadır. Özellikle geleneksel finansman kaynaklarına erişimin kısıtlı olduğu bölgelerde dijital finansman, girişimcilik faaliyetlerini mümkün kılan en önemli araçlardan biri haline gelmiştir. Bu durum, dijital finansal okuryazarlığın yalnızca tüketim ve yatırım davranışlarını iyileştirmekle kalmayıp, aynı zamanda üretim kapasitesini artırarak hane halkı gelir tabanını genişlettiğini kanıtlamaktadır. Dolayısıyla, dijital finansal okuryazarlık ve portföy yönetimi prensiplerinin entegrasyonu, aile ekonomilerinin hem varlık yönetimi hem de gelir yaratma süreçlerinde sürdürülebilir bir büyüme stratejisi oluşturmalarına imkân tanır. Yatırım kararlarının veri temelli, risk odaklı ve uzun vadeli bir perspektifle alınması, yalnızca bireysel refahı değil, aynı zamanda makro düzeyde finansal istikrarı da destekler.

Dijital risk algısı ve yönetimi, modern aile ekonomilerinde finansal sürdürülebilirliğin ve refahın korunmasının vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelmiştir. Günümüzde aileler yalnızca geleneksel finansal risklerle (faiz oranı dalgalanmaları, enflasyon, piyasa volatilitesi gibi) değil, aynı zamanda dijitalleşmenin beraberinde getirdiği yeni tehditlerle de karşı karşıyadır (Wijayanti, Naim, Hendayani, Alfiana ve Hanum, 2024). Siber güvenlik tehditleri, kimlik hırsızlığı, veri ihlalleri, çevrim içi ödeme dolandırıcılıkları, kripto varlık piyasalarındaki manipülasyonlar ve algoritmik işlem platformlarında ortaya çıkabilen sistematik hatalar, finansal varlıkların güvenliğini tehdit eden başlıca risk alanlarını oluşturmaktadır. Bu tür riskler, yalnızca doğrudan maddi kayıplara yol açmakla kalmamakta, aynı zamanda ailelerin finansal sisteme olan güvenini zedeleyerek uzun vadeli yatırım kararlarını olumsuz etkilemektedir. OECD/INFE (2016) verilerine göre, dijital risk farkındalığı yüksek ailelerin dolandırıcılık mağduriyet oranlarının %35 daha düşük olması, risk yönetimi ve finansal okuryazarlık arasındaki güçlü ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır.

Roh, Yang, Xiao ve Park (2024), kullanıcıların güvenlik protokollerine duyduğu güvenin dijital finansal platform seçimlerinde belirleyici bir faktör olduğunu ortaya koymakta; güçlü güvenlik altyapısına sahip platformların hem işlem hacmini hem de kullanıcı sadakatini artırdığını vurgulamaktadır. Setiawan, Effendi, Santoso, Dewi ve Sapulette (2022) ise dijital finansal okuryazarlığın yalnızca finansal araçlara erişimi kolaylaştırmakla kalmayıp, tasarruf eğilimleri üzerinde de pozitif bir etki yarattığını, özellikle orta gelir gruplarında bu etkinin daha belirgin olduğunu ampirik olarak kanıtlamaktadır. Zhang v.d., (2024) tarafından yapılan çalışma ise dijital finansal hizmetlere erişimin, gelir eşitsizliklerini azaltmada ve bölgesel kalkınmayı desteklemede önemli bir rol oynadığını göstermekte; bu bulgu, dijital finansın yalnızca bireysel refah düzeyini değil, aynı zamanda toplumsal ekonomik dengeleri de iyileştirebilecek bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.

Dijital risk yönetiminin etkinliği, yalnızca teknik bilgi ve becerilere değil, aynı zamanda finansal okuryazarlığın dijital çağın gerekliliklerine uyarlanması da bağlıdır. Koskelainen, Kalmi, Scornavacca ve Vartiainen (2023), geleneksel finansal okuryazarlık tanımlarının dijital finansal ekosistemin karmaşık yapısını yansıtmada yetersiz kaldığını, bu nedenle FinTech kullanımı, dijital davranış kalıpları, çevrim içi finansal etkileşimlerdeki davranışsal yanlılıklar ve kullanıcı güvenliği gibi unsurları kapsayan yeni bir dijital finansal okuryazarlık çerçevesine ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır. Lyons ve Kass-Hanna (2021) ise finansal kapsayıcılığın, finansal ve dijital okuryazarlığın entegrasyonu ile mümkün olabileceğini; dijital araçların bilinçli, güvenli ve stratejik kullanımının ise risk yönetiminde kritik rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bu noktada, finansal kararların yalnızca kısa vadeli getirilere odaklanmak yerine, uzun vadeli sürdürülebilirliği ve güvenliği gözetmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

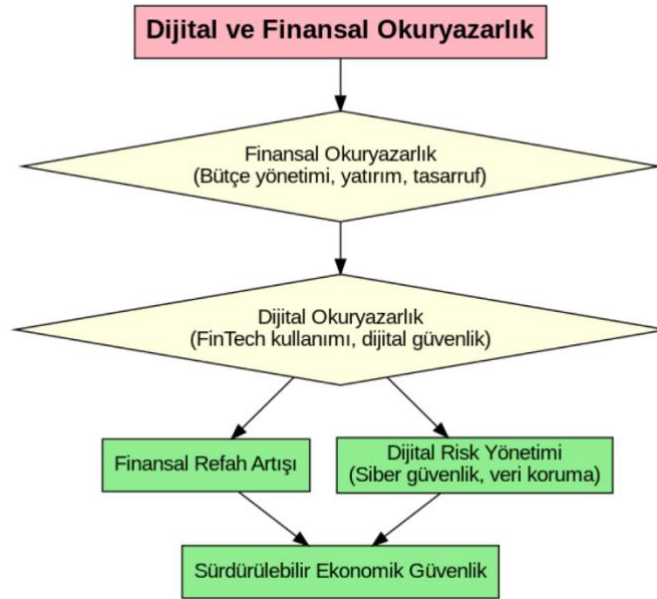
Choung, Chatterjee ve Pak (2023), dijital finansal okuryazarlığın yalnızca bilgi düzeyini artırmadığını, aynı zamanda dolandırıcılıklara karşı korunma, güvenilir dijital hizmetleri ayırt etme ve bu hizmetleri etkin şekilde kullanma becerilerini de geliştirdiğini göstermektedir. Prete (2022) ise dijital ödeme kullanımı ile dijital okuryazarlık arasında güçlü bir pozitif korelasyon olduğunu; yüksek dijital okuryazarlık seviyesinin hem işlem güvenliğini hem de finansal karar kalitesini artırdığını ortaya koymaktadır. Bu bulgular, teknik beceriler ile finansal bilginin eş zamanlı gelişiminin, dijital finansal kapsayıcılığı artırma yolunda kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Gelişen teknolojiler, dijital risk yönetiminde yeni fırsatlar da sunmaktadır. Hu, Guo, Shang ve Zhang (2024), yapay zekâ destekli robo-danışmanların ailelerin yatırım kararlarını rasyonelleştirerek davranışsal finans literatüründe sıkça tartışılan bilişsel yanlılıkların (aşırı güven, çapa etkisi vb.) etkilerini azalttığını ve piyasa koşullarına göre portföy dengesini otomatik olarak sağlayabildiğini göstermektedir. Bu durum, yatırımcıların duygusal karar alma eğilimlerini azaltarak daha istikrarlı finansal stratejiler benimsemelerine yardımcı olmaktadır. Kumar, Pillai, Kumar ve Tabash (2023) ise finansal özerklik ve yetkinliğin finansal karar kalitesi üzerindeki doğrudan etkilerini ortaya koymakta; bütçe yönetimi,

analitik düşünme ve finansal sezgi gibi becerilerin dijital finansal okuryazarlığı artırarak ailelerin finansal dayanıklılığını güçlendirdiğini vurgulamaktadır. Azeer ve Akhtar (2021) ise kırsal alanlarda yaş, eğitim, gelir ve cinsiyet gibi sosyo-demografik faktörlerin dijital finansal okuryazarlık düzeyinde belirleyici olduğunu ve özellikle kadınlar ile düşük eğitim seviyesine sahip bireylerin dijital finansal hizmetleri kullanmada dezavantajlı olduklarını ortaya koymaktadır.

Choung v.d., (2023), dijital finansal okuryazarlığın yalnızca teknik bilgi düzeyinden ibaret olmadığını, aynı zamanda internet bankacılığı, mobil ödemeler, çevrim içi yatırım platformları ve dijital sigorta ürünleri gibi modern finansal hizmetlere erişim ve bu hizmetleri etkin kullanabilme becerileri ile doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma, bu becerilerin geliştirilmesinin, kullanıcıların finansal hizmetlere erişim maliyetlerini düşürdüğünü, işlem hızını artırdığını ve finansal karar alma süreçlerini daha verimli hale getirdiğini vurgulamaktadır. Özellikle hane halkı düzeyinde, bu dijital yetkinlikler yalnızca günlük ödemeler ve tasarruf işlemlerinde kolaylık sağlamakla kalmaz, aynı zamanda yatırım fırsatlarının değerlendirilmesi, kredi başvurularının yapılması ve riskten korunma stratejilerinin uygulanmasında da kritik bir rol oynar.

Zaimovic v.d., (2024) ise bu becerilerin homojen bir şekilde dağılmadığını, yaş, eğitim seviyesi, gelir düzeyi ve internet erişimi gibi sosyo-demografik değişkenlere bağlı olarak önemli ölçüde farklılık gösterdiğini ifade etmektedir. Çalışmaya göre, genç ve yüksek eğitilmiş bireyler, dijital finansal araçlara hem daha hızlı uyum sağlamakta hem de bu araçları daha nitelikli finansal stratejilerde kullanma eğilimindedir. Buna karşılık, düşük gelirli veya internet erişimi sınırlı bölgelerde yaşayan aileler, dijital finansal ekosistemde dezavantajlı bir konuma düşmekte; bu durum, yalnızca bireysel refahı değil, aynı zamanda genel finansal kapsayıcılık düzeyini de olumsuz etkilemektedir.

Şekil 1. Finansal ve dijital okuryazarlığın boyutları

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur

Bu bağlamda dijital finansal okuryazarlık, risk algısı, finansal davranış ve tutumları kapsayan çok boyutlu bir yapı sunmaktadır. Risk algısı boyutu, kullanıcıların dijital finansal işlemlerde karşılaşılabilecekleri potansiyel tehditleri (siber saldırılar, veri ihlalleri, sahte yatırım platformları vb.) fark etme ve bunlara karşı önleyici adımlar atabilme kapasitesini ifade eder. Finansal davranış boyutu, bireylerin dijital araçları hangi sıklıkta, hangi amaçlarla ve ne ölçüde verimli kullandıklarını yansıtırken;

tutum boyutu ise teknolojik yeniliklere açıklık, güvenlik protokollerine uyum ve uzun vadeli finansal planlama motivasyonu gibi psikolojik ve sosyo-kültürel faktörleri kapsar. Örneğin, yüksek risk farkındalığına sahip, dijital finansal araçları bilinçli kullanan ve teknolojik yeniliklere pozitif tutum geliştiren aileler, hem piyasa fırsatlarını daha iyi değerlendirmekte hem de beklenmedik ekonomik şoklara karşı daha hızlı ve etkin tepki verebilmektedir. Böyle bir yetkinlik seti, özellikle dalgalı piyasa koşullarında ve küresel kriz dönemlerinde, aile bütçelerinin dengelenmesinde, yatırım portföylerinin korunmasında ve gelir istikrarının sağlanmasında hayati öneme sahiptir.

4. Dijital Finansal Araçlara Erişim ve Kullanım

Dijital finansal araçlara erişim ve bu araçların etkin kullanımı, günümüz hane halkı ekonomilerinde finansal kapsayıcılığın en kritik belirleyicilerinden biri haline gelmiştir. Gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ekonomilerde, dijital platformlar bankacılık, ödeme, yatırım ve sigorta hizmetlerinin erişilebilirliğini artırarak geleneksel finansal kanalların sınırlılıklarını aşmaktadır (Tay, Tai ve Tan, 2022). Dijital finans, hane halklarının nakit yönetiminden yatırım stratejilerine, borçlanmadan sigorta ürünlerine kadar geniş bir yelpazede karar alma süreçlerini hızlandırmakta ve çeşitlendirmektedir. Bu süreç yalnızca teknik erişim kolaylığına değil, aynı zamanda finansal okuryazarlık, dijital yetkinlik, güven algısı, altyapı kalitesi ve toplumsal faktörler gibi çok boyutlu etkenlere bağlı olarak şekillenmektedir. Hane halkı düzeyinde, bu araçlara erişim finansal kaynakların daha verimli kullanılmasını, gelir çeşitliliğinin artırılmasını ve ekonomik şoklara karşı dayanıklılığın güçlenmesini sağlamaktadır (Sodokin, Djafon, Couchoro ve Agbodji, 2023).

Literatürde dijital finansal araçlara erişim ve kullanımın boyutları farklı bağlamlarda ele alınmıştır. Ozili (2018), dijital finansın finansal kapsayıcılığı artırıcı potansiyelini özellikle mobil bankacılık ve çevrim içi ödeme sistemleri üzerinden değerlendirerek, düşük maliyetli erişimin yoksul hane halklarının finansal hizmetlere entegrasyonunu hızlandırdığını ortaya koymaktadır. Akeju (2022), dijital finansın yalnızca erişim kolaylığı sağlamadığını, aynı zamanda düşük gelirli hane halklarının tasarruf eğilimlerini güçlendirdiğini ve uzun vadeli yatırımlar yapma kapasitelerini artırdığını göstermektedir. Syed ve Janamolla (2024), yapay zekâ tabanlı finansal danışmanlık hizmetlerinin, kullanıcıların risk-getiri dengesi gözetken yatırım kararları almasını kolaylaştırarak hem bireysel hem de aile düzeyinde finansal refahı artırdığını bulgulamaktadır. Dijital finansın kullanım boyutu, yalnızca erişim sağlamakla değil, aynı zamanda kullanıcıların bu araçlardan elde ettikleri faydayı maksimize edebilmeleriyle ilgilidir. Song, Li, Wu ve Yin (2020), dijital ödeme sistemlerinin hane halkı bütçe yönetimini kolaylaştırarak harcama kontrolünü artırdığını, aynı zamanda kayıt dışı ekonomiden formal finansal sisteme geçişi hızlandırdığını belirtmektedir. Yi, Rom, Hassan, Samsurijan ve Ebekozien (2023), dijital yatırım platformlarının kullanıcı tabanını genişletmesinde düşük işlem maliyetleri, otomatik yatırım araçları ve kullanıcı dostu arayüzlerin kritik rol oynadığını; bu unsurların özellikle genç yatırımcılar arasında popülerlik kazandığını ifade etmektedir.

Dijital finansal araçlara erişim ve kullanım, bu modelde makro düzeyli altyapı göstergesi olarak değil; mikro düzeyde hane ve birey temelli bir kapasite unsuru olarak ele alınmaktadır. Bu değişken, aile bireylerinin mobil bankacılık, internet bankacılığı ve dijital ödeme sistemlerine fiili erişim düzeyi ile bu araçları kullanım yoğunluğu üzerinden değerlendirilmektedir. Bununla birlikte dijital erişim homojen bir yapı olarak varsayılmamaktadır. Dijital eşitsizlik literatürü (Digital Inequality Theory), dijital teknolojilere erişimin sosyoekonomik durum, eğitim düzeyi, gelir seviyesi ve bölgesel altyapı farklılıkları tarafından şekillendiğini ortaya koymaktadır (DiMaggio ve Hargittai, 2001; van Dijk, 2006). Bu bağlamda model, dijital finansal erişimi yalnızca teknik bir bağlantı meselesi değil; toplumsal eşitsizliklerin yansıyabileceği yapısal bir kapasite alanı olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla dijital erişim, aile içi güç dengesi ve karar süreçlerini etkileyen öncül bir belirleyici olarak konumlandırılmaktadır.

Tüm bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde, dijital finansal araçlara erişim ve kullanımın hane halkı ekonomileri üzerinde çok katmanlı etkiler yarattığı görülmektedir. Erişim kolaylığı, düşük maliyetli hizmetler, kullanıcı dostu tasarım ve kişiselleştirilmiş çözümler, kullanım oranlarını artırmakta ve dijital finansın sunduğu fırsatların daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamaktadır. Ancak, bu sürecin başarısı yalnızca teknolojik altyapıya değil, aynı zamanda kullanıcıların finansal ve dijital okuryazarlık düzeylerinin yükseltilmesine, güven algısının güçlendirilmesine ve kapsayıcı politika yaklaşımlarının benimsenmesine bağlıdır. Bu nedenle politika yapıcılar, dijital finansın erişim ve kullanım boyutlarını bütüncül bir perspektifle ele almalı; teknik, davranışsal ve sosyal unsurları aynı stratejik çerçevede bütünleştiren politikalar geliştirmelidir.

5. Kuşaklararası Bilgi ve Güç Dinamikleri

Teknoloji adaptasyonu ve dijital finansal araçların benimsenmesi süreci, yalnızca bireysel yetkinlik farklarıyla değil; aynı zamanda aile içi güç ilişkileri ve kuşaklararası bilgi akışlarıyla şekillenmektedir. Bu boyut, Yetenek Yaklaşımı (Capability Approach) çerçevesinde değerlendirildiğinde, dijital finansal araçlara erişim ile bu araçları etkin biçimde kullanabilme kapasitesi arasında belirgin bir ayrım bulunduğu görülmektedir (Sen, 1999). Erişim, tek başına karar gücü anlamına gelmemekte; erişimin gerçek bir yetkinleşmeye dönüşebilmesi için dönüştürücü kapasite gerekmektedir.

Bu bağlamda Yetkinleşme Kuramı (Empowerment Theory), bireylerin karar alma süreçlerine katılım düzeyini ve kaynaklar üzerindeki kontrolünü güç kavramının merkezine yerleştirmektedir (Zimmerman, 1995; Kabeer, 1999). Aile içi bağlamda dijital finansal bilgiye sahip bireylerin karar süreçlerinde daha belirleyici hale gelmesi, güç dağılımının yeniden tanımlanmasına yol açabilmektedir. Bu süreç aynı zamanda Sosyal Değişim Teorisi (Social Exchange Theory) bağlamında karşılıklı bilgi ve deneyim paylaşımına dayalı bir etkileşim alanı oluşturmaktadır (Blau, 2017). Genç kuşakların teknik bilgi sağlaması ve yaşlı kuşakların finansal deneyim paylaşması, karşılıklılık ilkesine dayalı bir güç ve statü yeniden dağılımını beraberinde getirebilmektedir. Ayrıca bu dinamik, Kuşaklararası Dayanışma Teorisi (Intergenerational Solidarity Theory) çerçevesinde duygusal, işlevsel ve normatif dayanışma boyutları üzerinden açıklanabilmektedir (Bengtson, 2001).

Teknoloji kullanımı ve yeniliklere adapte olma süreci zamana bağımlı bir fenomen olabilir. Bu bağlamda, kuşaklar arası farklılıkların gözlemlenebileceği bir bağlam olarak aile karşımıza çıkmaktadır. Aile içinde dijital finansal araçların benimsenmesi süreci, kuşaklar arası bilgi aktarımı ve teknolojik hakimiyetin aile içindeki güç ilişkilerine etkileri bağlamında çok boyutlu ve karmaşık bir araştırma alanını oluşturmaktadır. Teknolojiye adapte olma süreci, geleneksel aile hiyerarşilerini sorgulamakta ve yeniden yapılandırmaktadır. Davis (1989), teknoloji adaptasyonuna bu açıdan bakan ilk araştırmacılardan biri olmuş ve algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı ve bilgi teknolojilerinin kullanıcılar tarafından kabulüne ilişkin bir model ortaya koymuştur. Teknoloji Kabul Modeli (TKM), kullanıcı kabulünü belirleyen temel bileşenler olarak tanımlanan "algılanan yararlılık" ve "algılanan kullanım kolaylığı" kavramlarına ilişkin yeni, güvenilir ve geçerli ölçüm araçları geliştirilmiş ve test edilmiştir (Davis, 1989). Bu çalışmaya göre, algılanan yararlılığın hem mevcut sistem kullanımıyla hem de gelecekteki kullanım niyetiyle daha güçlü ve anlamlı ilişkiler gösterdiğini ortaya konulmuştur. Ayrıca, algılanan kullanım kolaylığının doğrudan sistem kullanımını etkileyen bir faktör olmaktan ziyade, algılanan yararlılık üzerinde etkili bir öncül değişken olabileceği hipotezi desteklenmiştir (Davis, 1989). Bu sonuçlar, kullanıcı kabulüne yönelik modellerin anlaşılmasına önemli katkılar sağlayan öncül bir çalışma olmuş ve teknoloji kabulünün bireysel ve örgütsel düzeyde farklı faktörlerden etkilenecek değişebileceğine ışık tutmuştur.

Davis'in orijinal modelinin ötesinde, bazı güncel araştırmalar da TKM'nin sosyal bağlamlarda genişletilmiş uygulamalarını incelemektedir. Örneğin, Geddamm, Nethravathi ve Hussian (2024) çalışmalarında yapay zekâ araçlarının benimsenmesinde algılanan yararlılık ve kullanım kolaylığının,

kullanıma yönelik tutum aracılığıyla kullanım niyetini etkilediğini ortaya koymuştur. Böylece hem işlevselliğin hem de kullanıcı tutumlarının, benimsemeyi artırmada önemli olduğu ortaya konulmuştur. Sosyal etki, algılanan fayda ve kullanım kolaylığı kullanıcıların tutumları üzerinde etkili olmakta ve bu tutumlar kullanıcıların teknoloji kullanımına devam etme kararını etkilemektedir. Bu perspektiften bakıldığında, genç kuşaklar genellikle fayda ve kullanım kolaylığını daha yüksek ve hızlı algılayarak dijital finans teknolojilerini daha çabuk benimsemektedir. Neticede bu eğilim onların aile içindeki karar alma süreçlerinde daha etkin rol üstlenmelerine yol açabilecektir.

Aile içinde bilgi ve gücün aktarımı konusunda, kuşaklar arası ayrım ya da bir tür kategorileşme olup olmadığını anlayabilmek için Rogers (2003) tarafından ortaya konan yeniliğin yayılımı kuramsal çerçevesini anlamak da yararlı olabilir. Rogers'ın (2003) yeniliğin yayılımı kuramındaki "yenilikçi" ve "erken benimseyen" kategorileriyle aile içindeki farklı roller güçlü bir uyum gösterebilir. Rogers'ın beş kategori sistemi- yenilikçiler, erken benimseyenler, erken çoğunluk, geç çoğunluk ve gecikenler- aile içi teknoloji adaptasyonu ve kabul sürecini anlamada kritik bir perspektif sunabilir. Buna göre genç kuşakların yenilikçi ve erken benimseyen kategorilerinde yoğunlaşması, onları aile içindeki teknoloji liderliği pozisyonuna taşıyabilecekken, her ailede geç çoğunluk ya da gecikenler kategorisine girebilecek bireyler olacaktır. İnternet ve dijital teknolojiler insanların yaşamlarının tüm alanlarına nüfuz etmiş durumdadır, dolayısıyla aile yaşamı bu durumun istisnası değildir. Dijital finansal içermenin kuşaklararası gelir hareketliliği üzerindeki etkisi bu dönüşümün makroekonomik boyutlarını da gözler önüne serebilecektir.

Kuşaklar arası farkları anlamaya çalıştığımız bu noktada Prensky'nin (2001) ortaya koyduğu "Dijital Yerliler" ve "Dijital Göçmenler" paradigması, kuşaklar arası teknoloji kullanımındaki temel farkları net biçimde ortaya koymaktadır. Bu kategorik ayrım, sadece teknolojik yetkinlik farklılığını değil, aynı zamanda düşünce yapısı ve öğrenme yaklaşımlarındaki temel değişiklikleri de yansıtmaktadır. Dijital yerliler, teknoloji ile büyümüş bir kuşak olarak, paralel işleme, çoklu görev yönetimi ve hızlı bilgi işleme konularında avantajlı pozisyonda bulunmaktadır. Dijital göçmenler ise internet çağı ve dijital teknoloji öncesinde doğmuş, teknolojiyle ergenlik ya da sonrasında tanışmış bireylerdir. Bu grup, teknolojiye dijital yerliler kadar kolay adapte olamaz ve teknolojik araçları kullanırken hata yapmaktan çekinebilirler. Bu kategorideki bireyler için alışkanlıklar baskındır. Genellikle bilgi arama ve iletişim için metinleri tercih ederler, grafik, resim, tablo ve diğer görsellere daha az yönelirler. Dijital göçmenlerin teknoloji okuryazarlığı dijital yerlilere göre daha düşüktür ve teknolojiyi kullanma alışkanlıkları daha eski ve analogiktir. Sabırlı oldukları ve uzun metinleri okumaya daha yatkın oldukları da belirtilir. Dijital göçmenler, teknolojiyi genellikle basit ve zorunlu ihtiyaçlar için kullanır, değişime karşı direnç gösterebilirler ve teknoloji tabanlı öğrenmede güçlük yaşayabilirler (Prensky, 2001). Özellikle geniş ailelerde, aslında tüm ailelerde farklı teknoloji adaptasyon seviyeleri bir arada bulunabilir. Bu durum, geleneksel sosyalizasyon süreçlerinin işlemediği ya da bilginin aktarımında farklı araçların kullanıldığı bir aile ortamı oluşturarak, aile içinde teknoloji ile yakından ilişkili bir güç hiyerarşisi ortaya çıkarabilecektir.

Prensky'nin de anlattığı gibi (2001) genç kuşakların teknolojiye doğal bir yatkınlıkla yaklaşması, aile içi bilgi akışının yönünü köklü biçimde etkileyerek güç ilişkilerinde yeniden tanımlamalara yol açabilmektedir. Esasen bu süreç aile içi öğrenme süreçlerini de etkileyebilir. Geleneksel aile yapısında yaşlıların bilgeli ve deneyim kaynağı olarak görüldüğü hiyerarşik düzen sarsılmakta, bunun yerine belirli alanlarda (teknolojik olanlarda) genç kuşaklar öğretmen konumuna yükselirken, daha yaşlı olanlar öğrenen ve bilgiyi talep eden olarak pozisyon almaktadır.

Yapılan bazı çalışmalar, kuşaklararası öğrenme süreçlerinde bilgi akışının güç dengeleri üzerinde belirleyici olduğunu vurgularken, bu dinamiğin finansal karar verme süreçlerini de etkilediğini göstermektedir. Modern aile yapısında, dijital finansal araçların kullanımına yönelik bilgi ve beceri,

sadece bireysel yetkinlik olmanın ötesinde, aile içi statü ve etki gücü belirleyicisi haline gelmektedir. Örneğin, Bernardi vd. (2019) finansal karar süreçlerinde deneyim ve bilginin kuşaklar arasında nasıl aktarıldığını incelemiş ve aktarım sürecinin çift yönlü bir süreç olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre, genç kuşaklar teknolojik becerilerini paylaşırken, yaşlı kuşaklar da finansal tecrübe, karar alma, alternatifleri sorgulama ve risk yönetimi bilgilerini aktarmaktadır. Bu karşılıklı öğrenme süreci, aile içi güç dengelerinin ve iletişimim daha karmaşık ve dinamik bir yapıya evrilmesine neden olabilmektedir.

Dijital dönüşümün ve teknolojik gelişmelerin aile dinamikleri üzerindeki etkileri, yenilikçi teknolojiler ve tüm bu süreçlerin entegrasyonu, örneğin aile firmaları için de çok yönlü ve karmaşık bir meydan okuma sunan bir olguu ortaya çıkarmıştır. Esasen, şirketleşmemiş ve çekirdek aile yapıları için de benzer zorluklar söz konusu olabilmektedir. Özellikle COVID-19 pandemisi ile başlayan süreçte yüz yüze etkileşim yerine teknolojik çözümler yeni bir boyut kazanmış ve bu durum dijital finansal hizmetlerin aile içi benimsenme hızını da önemli ölçüde artırmıştır (Koşar, 2022). Bu konudaki literatür, dijital araçların kullanımının yalnızca teknik bir yetkinlik olarak değil, aynı zamanda sosyal ve örgütsel bir güç kaynağı olarak işlev gören çözüm ortakları olarak görmektedir. Teknolojik hakimiyet, aile içinde karar verme süreçlerine katılım, finansal kaynaklara erişim ve gelecek planlamasında söz sahibi olma gibi kritik alanlarda etkili olmaktadır (Filiz, 2025).

Yapılan çalışmalar ve belirtilen görüşler teknolojik dönüşüm ile başlayan süreçte aileler içindeki güç dengelerinin yeniden tanımlanmasını zorunlu kılıyor gibi görünmektedir. Diğer bir deyişle, kuşaklar arası bilgi akışı ve teknolojik hakimiyet bağlamında meydana gelen değişiklikler, aile içinde karar verme yetkisi ve güç dengelerinin köklü bir biçimde yeniden tanımlanmasına gerekli kılmaktadır (Qian ve Hu, 2024). Neticede bu süreç sadece teknoloji kullanımıyla ya da teknolojik yetkinlikler ile sınırlı kalmamakta, aile içi roller, sorumluluklar ve statü farklarının da dönüşümünü beraberinde getirmektedir (Ren, Liu ve Ding, 2023). Bu konuda geliştirilecek herhangi bir kavramsal model, tüm bunları dikkate almak zorundadır.

6. Aile İçi Sosyal Etkileşim ve Aidiyet Mekanizmaları

Dijital finansal araçların aile içindeki benimsenme süreci, yalnızca teknik adaptasyon değil; aynı zamanda sosyal bağların, aidiyet mekanizmalarının ve güç yapılarının yeniden şekillendiği bir dönüşüm alanı olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda Aile Güç Yapısı Teorisi (Family Power Structure Theory), aile içindeki karar alma hiyerarşisinin ve otorite dağılımının ekonomik ve bilişsel kaynaklara bağlı olarak değişebileceğini ileri sürmektedir. Dijital finansal yetkinlik, aile içindeki otorite yapısını ve karar merkezlerini yeniden tanımlayabilecek bir kapasite unsuru olarak ortaya çıkmaktadır.

Buna ek olarak Hane İçi Pazarlık Modeli (Intra-Household Bargaining Model), aile bireylerinin kaynaklara erişim ve kontrol düzeyine bağlı olarak farklı pazarlık gücüne sahip olduğunu göstermektedir (Manser ve Brown, 1980; McElroy ve Horney, 1981). Dijital finansal araçlara hâkimiyet, bilgi avantajı üzerinden bireyin pazarlık gücünü artırabilmekte ve karar süreçlerinde daha güçlü bir konum elde etmesini sağlayabilmektedir. Bu dönüşüm süreci, Toplumsal Cinsiyet Yetkinleşme Teorisi (Gender Empowerment Theory) ile de doğrudan ilişkilidir; zira ekonomik ve dijital kapasite, özellikle kadınların aile içindeki ajansını ve karar süreçlerine katılımını güçlendirebilmektedir (Kabeer, 1999). Ayrıca Sosyal Sermaye Yaklaşımı (Social Capital Theory), güven, normlar ve ilişki ağlarının teknoloji adaptasyon sürecinde belirleyici olduğunu vurgulamaktadır (Bourdieu, 1986; Putnam, 2000). Bu nedenle aile içi sosyal etkileşimler, dijital finansal adaptasyonun hem kolaylaştırıcı hem de güç yeniden dağıtıcı bir boyutu olarak ele alınmaktadır.

Teknoloji adaptasyonunda sosyal ilişkiler ve aile içindeki bağlarında etkili olabileceği değerlendirilebilir. Tersini düşünülür ise, dijital finansal araçların aile içindeki benimsenme süreci de kendi başına, sosyal bağların ve aidiyet hissinin yeniden şekillenmesinde kritik ve çok boyutlu bir belirleyici olarak işlev görebilir. Bu bölümde anlatılacak literatüründe örnekleyeceği üzere, teknolojik

adaptasyon sadece bireysel bir karar değil, aksine sosyal ilişkiler ağı içinde şekillenen kolektif bir deneyim olarak kavramsallaştırılabilir.

Örneğin, daha önce de bu çalışmada anlatılan Teknoloji Kabul Modeli (TKM) açısından değerlendirildiğinde, aile içi sosyal destek ve birlikte kullanma deneyimleri, bireylerin fayda ve kullanım kolaylığı faydalarını güçlendirerek teknolojiye yönelik davranış niyetini ya da eğilimlerini önemli ölçüde artırabilmektedir (Davis, 1989). Daha yakın zamanda yapılan çalışmalarda ise dijital öğrenme teknolojilerinin sürdürülebilir kullanımını araştırmak için sosyal destek kuramı ve teknoloji kabul modelini kullanan bütünleşik bir yaklaşımlar kullanılmıştır (Alshammari ve Alkhwaldi, 2025). Bu çalışmaya göre, eğitimsel ve duygusal desteğin gençlerin öğrenme teknolojilerine yönelik duyarlılığını ve katılımını nasıl etkileyebildiği belirlenmiştir (Alshammari ve Alkhwaldi, 2025).

Bu konuda kavramsal olarak odaklanılabilecek ilk nokta, ortak öğrenme deneyimlerinin aidiyet üzerindeki etkisi üzerine olacaktır. Aile üyelerinin teknolojiye yönelik ortak öğrenme deneyimleri, güven ve iş birliği ortamını güçlendirirken, bu sürecin aidiyet duygusunu pekiştirici etkisi de bulunabilir. Bu ortak deneyimler, özellikle kuşaklar arası öğrenme bağlamında, geleneksel hiyerarşik öğretmen-öğrenci ilişkilerini daha eşitlikçi, katılımcı ve karşılıklı öğrenme ortaklıkları haline dönüştürmektedir. Örneğin, büyük anne ve babaların akıllı telefonlarını kullanırken sürekli torunlarından destek istemesi bu paylaşımın en bariz örnekleri olarak günlük hayatta karşılaşılabilmektedir. Literatürde ise Wei vd. tarafından yapılan güncel bir çalışma (2023), kuşaklar arası ilişkiler, yaşlılar yetişkinler ve genç bireyler arasında akıllı ev hizmetlerinin kullanımını inceleyerek, kuşaklar arası verilen araçsal desteklerin, akıllı ev kullanımına yönelik davranışsal niyet üzerinde doğrudan olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, kuşaklar arası duygusal ve finansal desteğin yaşam memnuniyetini etkilediği ve sonuçta akıllı ev kullanımına yönelik davranışsal niyeti de olumlu etkilediği bulunmuştur (Wei, Gong, Li, Tian ve Xing, 2023).

Ortak öğrenme süreci, aile üyeleri arasında empati gelişimini desteklerken, teknolojik zorluklar karşısında dayanışma ve sabır kültürü oluşturabilir. Bu durum, özellikle yaşlı aile üyelerinin teknoloji kullanımında yaşadıkları kaygı ve güvensizlik duygularının azaltılmasında etkili olabilir. Kavramsal olarak bu noktada çalışmaya Bourdieu'nun sosyal sermaye kavramının uygulanması anlamlı olacaktır. Bourdieu'nun (1986) sosyal sermaye kavramı, aile içi ilişkilerin yapılandırılmasında ve dijital teknoloji adaptasyon süreçlerinin anlaşılmasında temel bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Sosyal sermaye kavramının ana fikri, sosyal iletişim ağlarının toplumun sağlıklı bir şekilde devam etmesinde hayati bir değeri olduğudur (Yarar, 2011). Bu açıdan sosyal sermaye, sadece bireysel kaynaklardan beslenen bir olgu olmaktan ziyade, ilişkisel bir zenginlik olarak tanımlanmakta ve ortak normlar, güven ilişkileri ve bilgi paylaşım kanalları aracılığıyla bireylerin davranışlarını şekillendiren bir süreç olarak belirmektedir.

Bourdieu'nun sosyal sermaye yaklaşımı dört ana bileşenden oluşmaktadır: ekonomik sermaye (finansal kaynaklar), kültürel sermaye (bilgi, beceri, eğitim), sosyal sermaye (ilişki ağları) ve sembolik sermaye (prestij, tanınırlık). Dolayısıyla, dijital finansal araçların ve teknolojik yetkinliklerin aile içindeki adaptasyonu sürecinde de bu dört sermaye türü karmaşık etkileşimler içinde bulunabilir. Bu kategorizasyon ve Bourdieu'nun sosyal sermaye yaklaşımından etkilenen daha güncel bir çalışmada, 693 çalışmayı meta-analizle inceleyen yazarlar, teknoloji kabulüne etki eden 21 bağımsız yordayıcı değişken analiz etmiştir. Bu değişkenlerin etkileri kuramsal çerçevelere göre farklılık göstermiş ancak zaman içinde tutarlı kalmıştır (Marikyan, Papagiannidis ve Stewart, 2023). Yani bağlam ve zaman değiştikçe sosyal sermayenin de bileşenleri değişecek ve karmaşıklaşacaktır.

Diğer bir bakış açısı ile Putnam (2000) aidiyet ve sosyal bağların bireylerin karar süreçleri üzerindeki etkisini vurgularken, bu etkilerin teknoloji adaptasyon süreçlerinde daha da belirginleştiğini göstermiştir. Putnam'ın köprüleme (yani bireysel önyargıları kenara koyma) ve bağlama (yani bağlamı dikkate alma) olarak tanımlayarak yaptığı sosyal sermaye ayrımı, aile içi teknoloji adaptasyonundaki

farklı dinamikleri ortaya koyan önemli çalışmalardan biridir. Buna göre, bağlama sosyal sermayesi aile içi dayanışmayı güçlendirirken, köprüleme sosyal sermayesi dış kaynaklardan bilgi edinilmesini kolaylaştırmaktadır.

Wellman ve Wortley (1990) aile içi destek ağlarının da bilgi paylaşımı ve dayanışma fonksiyonlarını öne çıkarabileceğini ve bu ağların teknolojik adaptasyonda işlev görebileceğini göstermişlerdir. Buna göre, dijital kapsayıcı finansal hizmetler, ülkelerin yüksek kaliteli büyümesi için hayati bir güç olarak, ekonomik gerileme dönemlerinde ise ekonomik kalkınmayı teşvik etmek için yeni itici güç ve beklentiler sağlayabilecektir.

Kuramsal yaklaşımlar, dijital finansal araçların aile içi sosyal yapıyı ve iletişim biçimlerini köklü biçimde dönüştürebileceğini göstermektedir (Paul vd., 2024; Hughes, Seddon ve Dwivedi, 2024). Paul vd.'nin (2024) çok disiplinli bakış açısı ile yürüttükleri araştırmaları, dijital dönüşümün son on yılda işletme sektörlerinin tümünde benzeri görülmemiş bir etki yarattığını ve artık kapsamlı dijital dönüşümle karakterize edilen bir çağa girdiğimizi ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, teknoloji adaptasyonu süreci, aile üyeleri arasında da yeni iletişim kanalları oluştururken, geleneksel iletişim kalıplarını da dönüştürmektedir.

Özellikle dijital platformlar üzerinden gerçekleşen finansal işlemler, aile bütçesi yönetimi ve mali karar alma süreçleri daha şeffaf ve katılımcı hale gelebilmiştir (Zupančič, Poredoš ve Lep, 2023; Thottoli, Islam, Yusof, Hassan ve Hassan, 2023). Zupančič vd.'nin (2023) kuşaklar arası finansal sosyalizasyon modeli üzerine yaptığı araştırma, ebeveyn ve çocuklar arasındaki finansal ilişkilerinin ve finansal tatmin düzeylerinin aile içi dinamikleri nasıl şekillendirdiğini göstermektedir. Bu dönüşüm, özellikle genç kuşakların finansal okuryazarlık becerilerini yaşlı kuşaklarla paylaşma sürecinde belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Dikkat çekici diğer bir sosyolojik değişim ve geleneksel rollerden farklı olarak (yani yaşlıların genç kuşaklara para yönetimi konularında öğüt verdiği durumun tersine), artık genç kuşaklar dijital finansal araçların kullanımı konularında yaşlı aile üyelerine rehberlik etmektedir. Aile içindeki bu rol değişimi, Choung vd.'nin (2023) dijital finansal okuryazarlık üzerine yaptığı araştırmada da desteklenmektedir; çalışma, dijital platformlarda finansal işlem gerçekleştirmek için gerekli bilgi ve becerilerin kuşaklar arası aktarımının geleneksel öğrenme yöntemleriyle nasıl farklılaştığını ortaya koymaktadır.

Yapay zekâ ve beraberindeki teknolojik değişimler de sosyal yapıyı ve kişisel yaşamları hızla değiştirmektedir (Thottoli vd., 2023; Hughes vd., 2024). Thottoli vd.'nin (2023) finansal hizmetlerde dijital dönüşümün geçmişten geleceğe yolculuğu üzerine yaptığı kapsamlı analiz, bu değişimlerin toplumu ve endüstriyi yeniden şekillendiren temel eğilimlerden biri olarak algılandığını göstermektedir. Bu doğrultuda, aile içi aidiyet duygusunun yeniden tanımlanması, teknolojik dönüşümün bir diğer önemli sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dijital finansal araçların kullanımı, aile üyelerinin ortak hedefler etrafında birleşmesini sağlarken, teknolojik beceri farklılıklarından kaynaklanan olası gerilimleri ve iletişim problemlerini de beraberinde getirebilmektedir (Qian ve Hu, 2024).

Qian ve Hu'nun (2024) aile yaşamının dijitalleşmesi üzerine geliştirdiği çok düzeyli kavramsal çerçeve, internet ve dijital teknolojilerin insanların yaşamlarının tüm alanlarına nüfuz ettiğini ve aile yaşamının da bu durumun istisnası olmadığını ortaya koymaktadır. Aidiyet duygusunun yeniden şekillenmesi sürecindeki kritik faktörler arasında: teknolojik öz-yeterlilik algısı, dijital güvenlik kaygıları, finansal mahremiyet endişeleri ve kuşaklar arası güven düzeyi bulunmaktadır (Wei vd., 2023; Zupančič vd., 2023). Wei vd.'nin (2023) yaşlı insanların akıllı ev teknolojilerini kullanma istekliliği üzerine yaptığı araştırma, kuşaklar arası ilişkilerin teknoloji kabulünü nasıl etkilediğini ve bu faktörlerin aile içi sosyal dinamikleri nasıl belirlediğini göstermiştir.

Bütün bu faktörler, aile içi sosyal dinamiklerin teknoloji adaptasyonu sürecinde nasıl evrildiğini belirlemektedir (Paul vd., 2024; Hughes vd., 2024). Paul vd.,'nin (2024) dijital dönüşüm için yaptıkları çok disiplinli perspektifli analizleri, bu dinamiklerin sadece teknoloji kullanımıyla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda sosyal ilişkilerde ve iletişim biçimlerinde de köklü bir dönüşüme uğradığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, dijital finansal araçların kullanımı, sosyal bağların güçlenmesine veya zayıflamasına, aidiyet hissinin yeniden tanımlanmasına ve aile içi güç dengelerinin köklü biçimde değişmesine yol açabilmektedir. Bu süreç tek yönlü değil, dinamik ve karmaşık bir etkileşim ağı içinde gerçekleşmektedir. Teknoloji ilerledikçe, temel teknolojilerin benimsenmesi ve kullanımı oranı yaş gruplarında hızla artmaktadır. Nitekim günümüzde her boyuttaki aileler evlerini hızla dijital cihazlarla donatmakta ve bu hızlı dijitalleşme süreci, aile içi roller ve sorumlulukların yeniden dağılımına neden olmaktadır. Bu dönüşüm sürecinin anlaşılması, gelecekteki aile dinamiklerinin ve sosyal yapıların nasıl şekilleneceğine dair öngörüler geliştirilmesi açısından kritik önem taşımaktadır. Bütün bu süreçleri açıklayabilecek kavramsal bir model geliştirmek bu nedenle kuramsal ve pratik olarak faydalı olacaktır.

7. Dijital Risk Algısı ve Yönetimi

Dijital risk algısı ve yönetimi, dijital finansal ekosistemde karar alma süreçlerinin davranışsal temelini oluşturmaktadır. Davranışsal ekonomi literatürü, risk algısının objektif olasılıklardan ziyade bireylerin bilişsel çerçeveleri ve algısal eğilimleri tarafından şekillendiğini göstermektedir (Kahneman ve Tversky, 1979). Bu çerçevede özellikle Beklenti Teorisi (Prospect Theory), bireylerin kazanç ve kayıpları asimetrik biçimde değerlendirdiğini ortaya koymaktadır.

Dijital finansal platformlarda karşılaşılan belirsizlikler, yalnızca teknik güvenlik sorunu değil; aynı zamanda aile içi karar süreçlerini etkileyen bir algısal ve stratejik değerlendirme alanıdır. Risk algısının yüksek ya da düşük olması, dijital finansal araçların kullanım yoğunluğunu ve aile içindeki karar gücü dağılımını doğrudan etkileyebilmektedir. Bu bağlamda risk algısı, finansal yetkinlik ve karar kapasitesi ile etkileşim içinde çalışarak güç dengesinin yeniden yapılandırılmasında dolaylı bir rol oynamaktadır. Bu nedenle dijital risk boyutu, model kapsamında yalnızca güvenlik unsuru olarak değil; finansal davranış, ajans kapasitesi ve aile içi güç yapısıyla ilişkili bir belirleyici olarak konumlandırılmaktadır.

Dijital risk algısı ve yönetimi, modern finansal ekosistemde hem bireyler hem de aileler için stratejik bir yetkinlik olarak öne çıkmakta, teknolojik dönüşümün hızlandığı günümüzde ekonomik sürdürülebilirliğin ayrılmaz bir bileşeni haline gelmektedir. Özellikle son on yılda finansal hizmetlerin dijital kanallar üzerinden sunulma oranındaki artış, riskin doğasını kökten değiştirmiştir. Geleneksel finansal risk türleri (likidite riski, piyasa riski, kredi riski vb.) uzun süre boyunca risk yönetimi literatürünün temelini oluşturmuşken, dijitalleşmenin ivme kazanmasıyla birlikte bu risk kategorilerine yeni ve çok boyutlu tehdit alanları eklenmiştir (Liu, Abdul Rahman, Mohd Âmin ve Ja'afar, 2025). Siber güvenlik tehditleri, kimlik hırsızlığı, veri ihlalleri, çevrim içi dolandırıcılık, sahte yatırım platformları, algoritmik manipülasyonlar ve dijital varlık piyasalarındaki aşırı volatilité hem bireylerin hem de hane halklarının finansal güvenliğini tehdit eden başlıca unsurlar haline gelmiştir. Bu durum, dijital risk algısının yalnızca teknik bir güvenlik meselesi olarak değil, aynı zamanda davranışsal ekonomi teorileri, bilgi asimetrisi sorunları ve belirsizlik altında finansal karar alma mekanizmalarıyla iç içe geçmiş karmaşık bir olgu olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bireylerin risk algısını şekillendiren faktörler yalnızca teknik altyapı kalitesi ya da platform güvenlik protokolleri ile sınırlı değildir; aynı zamanda kullanıcıların geçmiş finansal deneyimleri, sosyal çevrelerinden edindikleri güven normları, bilişsel önyargıları ve finansal okuryazarlık seviyeleri de bu algının temel belirleyicileridir (Almansour, Elkrghli ve Almansour, 2023). Bu nedenle, dijital risk yönetimi politikalarının yalnızca teknoloji odaklı çözümlerle değil, aynı zamanda kullanıcı davranışlarını hedefleyen eğitim programları, farkındalık kampanyaları ve düzenleyici çerçevelerle desteklenmesi gerekmektedir.

Hu v.d., (2024), dijital finansal hizmetlere erişimin, özellikle mobil tabanlı platformlar aracılığıyla gerçekleştiğinde, hane halklarının risk alma davranışlarını anlamlı ölçüde artırabileceğini, bunun da yatırım kararlarında daha yüksek volatiliteye yol açabileceğini ampirik olarak ortaya koymaktadır. Bu bulgu, Tambunan, Nurbaiti ve Nasution (2023)'ün çalışmalarında tespit ettiği üzere, dijital risk algısının yalnızca güvenlik endişeleri üzerinden şekillenmediğini; aynı zamanda bireylerin finansal getiri beklentileri, piyasa fırsatlarını değerlendirme hızları, kısa vadeli kazanç motivasyonları ve yatırım stratejilerini optimize etme konusundaki öz-yeterlilik algılarıyla da doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Özellikle dijital platformlarda yaygınlaşan algoritmik tavsiye sistemleri, otomatik yatırım stratejileri ve yapay zekâ destekli robo-danışmanlık hizmetleri, yatırımcıların risk-getiri dengesine bakışını kökten değiştirmekte; yatırım kararlarını hızlandırmakta, fakat aynı zamanda aşırı işlem sıklığı, kaldıraçlı pozisyonlarda kontrolsüz büyüme ve portföy çeşitliliğinin azalması gibi riskleri de beraberinde getirmektedir. Hu v.d., (2024)'nin çalışması, bu teknolojilerin yatırımcılar için potansiyel faydalarının yüksek olmakla birlikte, yeterli risk yönetimi kapasitesi bulunmayan kullanıcılar açısından ciddi finansal kırılganlıklar yaratabileceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, dijital finans ekosisteminde risk yönetiminin yalnızca platform güvenliğini artırmaya yönelik teknik çözümlerle değil, aynı zamanda kullanıcıların risk algısını doğru biçimde inşa edecek ve aşırı risk alma davranışlarını sınırlandıracak finansal eğitim ve regülasyon mekanizmalarıyla desteklenmesi hem bireysel hem de toplumsal finansal istikrar açısından kritik önemdedir.

Amnas, Selvam ve Parayitam (2024), dijital finansal risk yönetiminin yalnızca bireysel farkındalıkla sınırlı olamayacağını, aksine regülasyonların, platformların uyguladığı güvenlik protokollerinin ve kullanıcıların bilinçli davranışlarını teşvik edecek kapsamlı eğitim programlarının birlikte ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, dijital finansal ekosistemde sürdürülebilir güven ortamının sağlanabilmesi için çok katmanlı bir yapının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Özellikle Mustofa ve Prabowo (2024)'nın Endonezya örneği üzerinden yaptığı ampirik analiz, kullanıcıların dijital bankacılık ve e-cüzdan platformlarında karşılaştıkları dolandırıcılık vakalarına ilişkin farkındalık düzeylerinin genel olarak düşük olduğunu, bunun da hem bireysel hem de toplumsal ölçekte önemli finansal kayıplara yol açtığını göstermektedir. Burada dikkat çekici olan, bu düşük farkındalık düzeyinin yalnızca teknik bilgi eksikliğinden değil, aynı zamanda dijital güvenlik kültürünün yeterince gelişmemesinden kaynaklanmasıdır. Bu bulgu, Diallo, Samhi, Bissyandé ve Klein (2025)'in geliştirmekte olan ülkelerde mobil finans kullanıcılarının karşı karşıya kaldığı kimlik hırsızlığı, sahte işlem, kötü niyetli yazılım ve zararlı link saldırıları gibi risklere karşı bilinç seviyesinin yetersiz olduğunu tespit eden çalışmasıyla doğrudan örtüşmektedir. X. Wang ve Wang (2022)'in saha verileri, özellikle düşük gelirli ve dijital okuryazarlığı sınırlı kullanıcı gruplarında bu risklerin hem daha sık karşılaşıldığını hem de etkilerinin daha yıkıcı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, bireysel farkındalığın artırılması kadar, platformların proaktif güvenlik önlemleri geliştirmesi, kullanıcı dostu uyarı sistemleri kurması ve regülatörlerin zorunlu güvenlik standartlarını devreye alması kritik öneme sahiptir.

Jain ve Raman (2023) ve Chaisiripaibool, Kraiwanit, Rafiyya, Snongtaweeporn ve Yuenyong (2025) ise güvenlik algısının, dijital finansal hizmetlere katılım ve bu hizmetlerin kullanım yoğunluğu üzerindeki belirleyici rolünü incelemektedir. Jain ve Raman (2023), bir hizmetin veya teknolojinin benimsenmesinde algılanan faydaların, algılanan risklere kıyasla daha belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmada, fayda ve risk algısının yanı sıra kuşaklar arasındaki algı farklılıkları da değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar, faydaların etkisinin Z kuşağında Milenyum kuşağına kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. Chaisiripaibool v.d., (2025), eğitim düzeyi ve bilgi seviyesinin dijital varlık benimsenmesini pozitif yönde, yüksek risk algısının ise negatif yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Bulgular, dijital finansal okuryazarlığın artırılması ve risk algısının azaltılması halinde kamuoyunun dijital finansal teknolojilere yönelik ilgisinin artabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, Wang ve Wang (2022)'in güven unsurunun yatırım kararları üzerindeki belirleyici etkisini vurgulaması

önemlidir. Dijital yatırım platformlarında güven eksikliği, potansiyel yatırımcıların dijital kanallara yönelme hızını yavaşlatmakta ve hatta onları, geleneksel banka şubeleri, yüz yüze danışmanlık hizmetleri veya nakit bazlı yatırım yöntemleri gibi daha muhafazakâr seçeneklere yönlendirebilmektedir. Dolayısıyla, dijital finansal hizmetlerin sürdürülebilir büyümesi ve kullanıcı tabanının genişlemesi, yalnızca teknolojik inovasyonlarla değil, aynı zamanda kullanıcı güvenliğini pekiştiren şeffaf iletişim, güçlü veri koruma politikaları ve düzenleyici çerçevelerle mümkün olacaktır.

Zeng ve Li (2023) ve Dzogbenuku, Amoako, Kumi ve Bonsu (2022), dijital risk algısının sosyo-demografik farklılıklarla nasıl şekillendiğini derinlemesine ele alarak, kullanıcı profillerine göre değişen güvenlik önceliklerinin dijital finansal ekosistemde ne kadar kritik bir rol oynadığını ortaya koymuşlardır. Zeng ve Li (2023)'nin bulguları, özellikle yaşlı kullanıcıların dijital finans araçlarını benimseme sürecinde güvenlik, kullanım kolaylığı ve sosyal dışlanma korkusu gibi unsurlara daha fazla ağırlık verdiğini göstermektedir. Bu gruptaki bireyler için, çevrim içi dolandırıcılık riski veya kimlik hırsızlığı gibi tehditler, platforma olan güveni doğrudan etkileyen faktörlerdir. Ayrıca yaşlı kullanıcılar, dijital platformlarda karşılaştıkları teknik karmaşıklığın hem işlem güvenliğini hem de genel kullanım deneyimini olumsuz etkileyebileceğini düşündüklerinden, kullanıcı dostu arayüz tasarımlarını ve basitleştirilmiş işlem süreçlerini daha yüksek oranda talep etmektedirler. Dzogbenuku v.d., (2022) çalışması ise cinsiyet ve yaş faktörlerinin dijital ödeme kullanımında güvenlik algısının ağırlığını nasıl belirlediğini ortaya koymaktadır. Özellikle kırsal yoksul topluluklarda, kadın kullanıcıların dijital finansal işlemlerde güvenlik unsuruna daha yüksek önem atfettiği, buna karşılık erkek kullanıcıların işlem kolaylığı, hız ve düşük işlem maliyeti gibi operasyonel avantajlara öncelik verdiği görülmektedir. Bu durum, risk algısının yalnızca teknik güvenlik parametreleriyle değil, toplumsal roller, sosyo-kültürel normlar ve bireysel finansal önceliklerle de şekillendiğini göstermektedir. Dolayısıyla dijital risk yönetimi stratejilerinin tek tip çözümler yerine, kullanıcı segmentlerine göre özelleştirilmesi ve bu segmentlere uygun iletişim, eğitim ve güvenlik tasarımlarının geliştirilmesi hem kullanım oranlarını hem de kullanıcı memnuniyetini artıracaktır.

Şekil 2. Dijital risk algısı bileşenleri

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur

Sonuç olarak, bu çalışmaların tamamı, dijital risk algısı ve yönetiminin yalnızca teknik güvenlik önlemlerinin tasarlanmasından ibaret olmadığını; bunun aynı zamanda finansal okuryazarlık, dijital yetkinlik, davranışsal eğilimler, sosyo-demografik özellikler ve regülasyon ekosisteminin etkileşimi ile şekillenen çok boyutlu bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Etkili bir dijital risk yönetimi politikası, hem bireylerin güvenlik farkındalığını ve dijital becerilerini artıran, hem de platformların şeffaf, erişilebilir, kullanıcı dostu ve yerel ihtiyaçlara uyarlanmış güvenlik protokolleri uygulamasını zorunlu kılan çok katmanlı bir strateji gerektirir. Bu stratejinin başarısı, politika yapıcılarının kullanıcı eğitimi programlarını yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, bölgesel altyapı farklılıkları gibi segment bazlı değişkenlere göre tasarlamasına, regülasyonların yerel bağlamlara uyarlanmasına ve teknolojik altyapının sürekli güçlendirilmesine bağlıdır. Böylece dijital finansal kapsayıcılık ile güvenlik arasında sürdürülebilir bir denge kurulabilir.

8. Dijital Finansal Etkileşim ve Güç Dengesi Modeli (DFEGM): Literatür Temelli Yaklaşım

DFEGM, aile içi dijital finansal etkileşimlerin çok boyutlu doğasını kavramsallaştırmak ve dijitalleşme sürecinde güç dengelerinin nasıl yeniden tanımlandığını ortaya koymak amacıyla geliştirilmiş bütüncül bir kuramsal modeldir. Modelin teorik temelleri, Teknoloji Kabul Modeli (TKM) (Davis, 1989), Yeniliğin Yayılımı Teorisi (Rogers, 2003) ve sosyal sermaye (Bourdieu, 1986; Putnam, 2000) literatürüne dayanmaktadır. Ayrıca, kuşaklar arası teknoloji adaptasyon farklılıklarını açıklamada Prensky'nin (2001) "dijital yerliler" ve "dijital göçmenler" kavramsallaştırması; aile içi bilgi transferi ve güç ilişkilerini anlamada ise Bianchi ve Phillips (2005) ile Bernardi vd.'nin (2019) çalışmalarından yararlanılmıştır.

Model, literatür taraması sonucunda öne çıkan dört temel boyutun ve bunlar arasındaki karşılıklı ilişkilerin görsel ve kavramsal bir bütünlük içinde açıklanmasına odaklanmaktadır: (1) Finansal ve Dijital Okuryazarlık, (2) Dijital Risk Algısı ve Yönetimi, (3) Kuşaklararası Bilgi ve Güç Dinamikleri, (4) Aile İçi Sosyal Etkileşim ve Aidiyet Mekanizmaları. Bu boyutlar, modelin merkezinde yer alan Dijital Finansal Araçlara Erişim ve Kullanım unsuru ile doğrudan ve karşılıklı etkileşim içinde konumlandırılmıştır.

8.1. Modelin Yöntemsel Konumlandırılması

Bu çalışma kapsamında önerilen Dijital Finansal Etkileşim ve Güç Dengesi Modeli (DFEGM), ampirik bir model testi sunmaktan ziyade, literatürde farklı disiplinler alanlarda ele alınan değişken kümelerini bütünleştiren kavramsal bir entegrasyon modeli niteliğindedir. Kavramsal model geliştirme çalışmaları, özellikle çok boyutlu sosyal olguların açıklanmasında farklı kuramsal geleneklerin sistematik biçimde bir araya getirilmesini amaçlayan teorik sentez yaklaşımlarına dayanmaktadır (Jaakkola, 2020; Whetten, 1989). Bu bağlamda DFEGM, dijital finans literatürü, finansal ve dijital okuryazarlık çalışmaları, kuşaklararası etkileşim araştırmaları ve hane içi güç yapıları literatürünü bütüncül bir çerçevede birleştirmeyi hedeflemektedir.

DFEGM'nin oluşturulma süreci, yapılandırılmış literatür incelemesi ve tematik kümelenme yaklaşımına dayanmaktadır. Kavramsal model inşasında literatürde tekrar eden değişken yapılarının ve kuramsal eksenlerin belirlenmesi, model geliştirme sürecinin temel adımlarından biri olarak kabul edilmektedir (Snyder, 2019). Bu doğrultuda literatürde öne çıkan değişken kümeleri analiz edilmiş; benzer kavramsal yapılar tematik olarak gruplanarak modelin dört ana boyutu türetilmiştir. Bu yaklaşım, kavramsal model geliştirme çalışmalarında önerilen sistematik entegrasyon mantığı ile uyumludur (MacInnis, 2011). Dolayısıyla DFEGM, istatistiksel olarak test edilmiş bir nedensel yapı önermekten ziyade, literatürde dağınık biçimde incelenen ilişkileri teorik olarak bir araya getiren kavramsal bir çerçeve sunmaktadır.

Modelin görsel şeması, kavramsal çerçevelerin açık ve sistematik biçimde sunulmasının anlaşılabilirliği ve etki gücünü artırdığı yönündeki metodolojik öneriler doğrultusunda düzenlenmiştir (Whetten, 1989). Şematik gösterim, boyutlar arasındaki yapısal ilişkileri ve hiyerarşik etkileşim

mantığını ortaya koyarak modelin teorik bütünlüğünü desteklemektedir. Bu yönüyle DFEGM, aile içi dijital finansal etkileşimi yalnızca bireysel benimseme davranışı olarak değil; sosyal yapı, güç ilişkileri ve kuşaklararası dinamikler çerçevesinde açıklayan bütüncül bir kavramsal model olarak konumlandırılmaktadır.

Dijital Finansal Etkileşim ve Güç Dengesi Modelinin boyutları, yapılandırılmış ve tematik bir literatür incelemesi süreci sonucunda belirlenmiştir. Model oluşturma aşamasında dijital finansal araçların aile içi kullanımını açıklayan kuramsal ve ampirik çalışmalar sistematik biçimde incelenmiş; dijital finans, finansal ve dijital okuryazarlık, algılanan dijital risk, kuşaklararası teknoloji etkileşimi ve hane içi güç yapıları anahtar kavramları çerçevesinde bir tarama gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaların seçiminde aile ya da hane bağlamında dijital finansal davranışı ele alan, değişkenlerini açık biçimde tanımlayan ve hakemli dergilerde yayımlanmış araştırmalara öncelik verilmiştir. Seçilen çalışmalar açık kodlama yaklaşımıyla analiz edilmiş; her bir çalışmada kullanılan kuramsal çerçeve, incelenen temel değişkenler ve ulaşılan bulgular karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Bu süreçte literatürde tekrar eden kavramsal kümelenmeler belirlenmiş ve benzer temalar altında sınıflandırma yapılmıştır.

Analiz sonucunda finansal ve dijital okuryazarlık çalışmalarında bilgi, beceri ve kapasite değişkenlerinin dijital finansal benimseme ve karar kalitesi üzerindeki etkisinin sistematik biçimde tekrar ettiği görülmüştür. Algılanan dijital risk literatüründe güvenlik, finansal kayıp ve belirsizlik algısının kullanım niyeti ve davranışsal kararlar üzerinde belirleyici rol oynadığı ortak bir bulgu olarak ortaya çıkmaktadır. Kuşaklararası etkileşim çalışmalarında dijital bilgi aktarımı, aracılık rolü ve aile içi otorite dönüşümü temalarının öne çıktığı; hane içi pazarlık ve kolektif karar modellerinde ise gelir payı, kaynak kontrolü ve karar gücü değişkenlerinin finansal tercihleri şekillendirdiği tespit edilmiştir.

Bu tematik kümelenmeler doğrultusunda modelin dört ana boyutu oluşturulmuştur. Tablo 1 seçilen çalışmaların dayandığı kuramsal çerçeveleri, ele aldıkları değişkenleri ve ulaştıkları bulguların modelin hangi boyutuna karşılık geldiğini sistematik biçimde sunmaktadır. Böylece model boyutlarının literatürde tekrar eden kavramsal yapılar temelinde türetildiği açık biçimde gösterilmektedir. Bu yaklaşım, önerilen modelin kavramsal bütünlüğünü güçlendirmekte ve model oluşturma sürecinin metodolojik temelini şeffaf biçimde ortaya koymaktadır.

Tablo 1. Dijital Finansal Etkileşim ve Güç Dengesi Modeli Boyutlarının Literatürden Türetilme Süreci. Geliştirilen bu model Şekil 3 de özetlenmiştir.

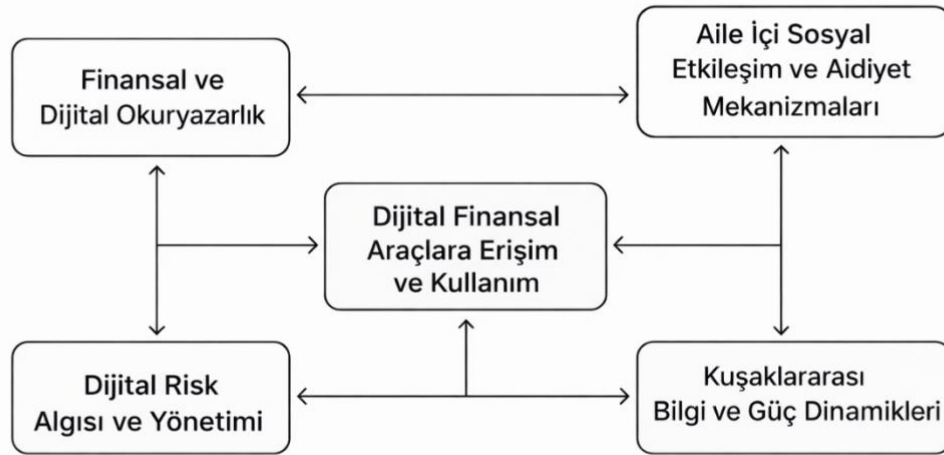
Yazar(lar)	Yıl	Kuramsal Çerçeve	İncelenen Temel Değişkenler	Temel Bulgular	Türetilen Boyut
Triwardhani vd.	2023	Yeniliğin Yayılımı Teorisi (Diffusion of Innovation Theory)	Algılanan risk, güven, dijital bankacılık kullanım niyeti	Algılanan risk dijital finans kullanım niyetini doğrudan ve negatif yönde etkilemektedir	Dijital Risk Algısı ve Yönetimi
Jamshaid vd.	2025	Teknoloji Kabul Modeli (Technology Acceptance Model)	Güven, algılanan risk, dijital bankacılık kullanımı	Risk güveni azaltarak benimsemeyi dolaylı biçimde düşürmektedir	Dijital Risk Algısı ve Yönetimi

Yazar(lar)	Yıl	Kuramsal Çerçeve	İncelenen Temel Değişkenler	Temel Bulgular	Türetilen Boyut
Rakesh Kumar vd.	2023	Teknolojinin Kabulü ve Kullanımı Birleşik Teorisi (Unified Theory of Acceptance and Use of Technology)	Algılanan risk, davranışsal niyet	Algılanan risk mobil bankacılık kullanım niyetini anlamlı biçimde azaltmaktadır	Dijital Risk Algısı ve Yönetimi
Shaikh vd.	2015	Teknolojinin Kabulü ve Kullanımı Birleşik Teorisi ve Planlı Davranış Teorisi	Güvenlik riski, kullanım niyeti	Güvenlik riski dijital bankacılık benimsemesinin güçlü negatif belirleyicisidir	Dijital Risk Algısı ve Yönetimi
Nguyen vd.	2017	Algılanan Risk Teorisi	Güvenlik riski, finansal risk, dijital ödeme kullanımı	Çok boyutlu risk yapısı kullanım davranışını belirlemektedir	Dijital Risk Algısı ve Yönetimi
Kim vd.	2009	Teknoloji Kabul Modeli	Algılanan risk, mobil bankacılık niyeti	Algılanan risk benimsemeyi düşürmektedir	Dijital Risk Algısı ve Yönetimi
Correa vd.	2010	Sosyal Öğrenme Kuramı ve Dijital Sosyalleşme Yaklaşımı	Ebeveyn-çocuk teknoloji etkileşimi	Alt kuşak üst kuşağın teknoloji kullanımını etkileyebilmektedir	Kuşaklararası Bilgi ve Güç Dinamikleri
Correa vd.	2020	Kuşaklararası Dayanışma Yaklaşımı	İnternet kullanımı, ebeveyn-çocuk etkileşimi	Çocukların dijital becerisi aile içi etki alanını artırmaktadır	Kuşaklararası Bilgi ve Güç Dinamikleri
Correa vd.	2019	Dyadik Etkileşim Modeli	Dijital bilgi aktarımı	Kuşaklararası bilgi aktarımı çift yönlü fakat çoğunlukla alt kuşaktan üst kuşağa doğrudur	Kuşaklararası Bilgi ve Güç Dinamikleri
Rosales vd.	2015	Sosyal Değişim Teorisi (Social Exchange Theory)	Kuşaklararası dijital destek	Torunlar teknoloji kolaylaştırıcısı rolü üstlenmekte ve aile içi statü dönüşümü oluşmaktadır	Kuşaklararası Bilgi ve Güç Dinamikleri

Yazar(lar)	Yıl	Kuramsal Çerçeve	İncelenen Temel Değişkenler	Temel Bulgular	Türetilen Boyut
Breen vd.	2009	Dijital Eşitsizlik Yaklaşımı	Yaşlıların teknoloji adaptasyonu	Aile içi destek dijital adaptasyonu belirlemektedir	Kuşaklararası Bilgi ve Güç Dinamikleri
Eynon vd.	2011	Dijital Eşitsizlik Teorisi	Sosyoekonomik durum ve internet kullanımı	Sosyoekonomik farklılıklar kuşaklararası dijital boşluğu etkilemektedir	Kuşaklararası Bilgi ve Güç Dinamikleri
Gu vd.	2019	Kolektif Hanehalkı Modeli ve Hane İçi Pazarlık Modeli	Pazarlık gücü, portföy tercihi	Eşler arası pazarlık gücü riskli yatırım tercihini etkilemektedir	Aile İçi Sosyal Etkileşim ve Aidiyet Mekanizmaları
Murmu	2017	Hane İçi Pazarlık Yaklaşımı	Çift karar süreçleri	Güç dinamikleri finansal tercihleri belirlemektedir	Aile İçi Sosyal Etkileşim ve Aidiyet Mekanizmaları
Murshid vd.	2017	Toplumsal Cinsiyet Yetkinleşme Kuramı	Kadın güçlenmesi ve harcama dağılımı	Kadın güçlenmesi tüketim ve tasarruf kalıplarını değiştirmektedir	Aile İçi Sosyal Etkileşim ve Aidiyet Mekanizmaları
Friedberg vd.	2006	Kolektif Hane Modeli	Gelir payı ve karar gücü	Gelir payı karar gücüyle doğrudan ilişkilidir	Aile İçi Sosyal Etkileşim ve Aidiyet Mekanizmaları
Bertocchi vd.	2012	Hane İçi Pazarlık Modeli	Eğitim, gelir ve yatırım tercihi	Pazarlık gücü varlık dağılımını etkilemektedir	Aile İçi Sosyal Etkileşim ve Aidiyet Mekanizmaları
Hoddinott vd.	1995	İşbirliksiz Hane Modeli	Gelir kontrolü	Gelir kontrolü tüketim kompozisyonunu değiştirmektedir	Aile İçi Sosyal Etkileşim ve Aidiyet Mekanizmaları
Yoshino vd.	2020	Financial Capability Yaklaşımı	Finansal okuryazarlık ve fintech benimseme	Okuryazarlık dijital finans kullanımını artırmaktadır	Finansal ve Dijital Okuryazarlık

Yazar(lar)	Yıl	Kuramsal Çerçeve	İncelenen Temel Değişkenler	Temel Bulgular	Türetilen Boyut
Jünger ve Mietzner	2020	Teknoloji Kabul Modeli	Dijital okuryazarlık ve fintech kullanımı	Dijital bilgi algılanan faydayı artırmaktadır	Finansal ve Dijital Okuryazarlık
Kakinuma	2022	Finansal Okuryazarlık Çerçevesi	Finansal bilgi ve dijital finans kullanımı	Finansal eğitim kullanım sıklığını artırmaktadır	Finansal ve Dijital Okuryazarlık
Lyons vd.	2006	Davranışsal Ekonomi Yaklaşımı	Finansal bilgi	Bilgi karar kalitesini artırmaktadır	Finansal ve Dijital Okuryazarlık
Elder vd.	2003	Hane Karar Modeli	Eğitim ve bilgi	Eğitim düzeyi karar gücü ile ilişkilidir	Finansal ve Dijital Okuryazarlık
Li vd.	2020	Yapısal Hane Modeli	Finansal bilgi ve yatırım tercihi	Finansal bilgi portföy tercihini belirlemektedir	Finansal ve Dijital Okuryazarlık

Dijital Finansal Etkileşim ve Güç Dengesi Modeli

Şekil 3. Dijital Finansal Etkileşim ve Güç Dengesi Modeli

Kaynak: Yazarlar Tarafından Oluşturulmuştur

Şekil 4. DFEGM Kavramsal Çerçeve ve Yapısal İlişki Grafiği

Kaynak: Yazarlar tarafından NotebookLM Kullanılarak Oluşturulmuştur

Şekil 3 ve 4 aile içi dijital finansal etkileşimlerin çok boyutlu yapısını ve bu etkileşimlerin güç dengeleri üzerindeki etkilerini teknoloji yönetimi perspektifinden kavramsallaştırmaktadır. Model, literatür taraması sonucunda belirlenen dört temel boyut (Finansal ve Dijital Okuryazarlık, Dijital Risk Algısı ve Yönetimi, Kuşaklararası Bilgi ve Güç Dinamikleri, Aile İçi Sosyal Etkileşim ve Aidiyet Mekanizmaları) ile merkezde konumlandırılan Dijital Finansal Araçlara Erişim ve Kullanım arasındaki karşılıklı ilişkileri göstermektedir. Oklar, boyutlar arası etkileşimlerin çift yönlü ve dinamik karakterini; kutular ise her boyutun modeldeki işlevsel rolünü temsil etmektedir. Bu yapı, aileyi hem sosyal sermaye üreten bir birim hem de teknoloji adaptasyonu ve finansal karar süreçlerinde stratejik bir aktör olarak konumlandırmaktadır.

Geliştirilen DFEGM'nin boyutları arasındaki ilişkiler ise şu şekilde açıklanabilir. Finansal ve dijital okuryazarlık, erişim ve kullanım kapasitesi ile doğrudan ilişkilidir. Buna göre, yüksek okuryazarlık seviyeleri, dijital araçların hem teknik hem de stratejik düzeyde etkin kullanımını kolaylaştırmakta; düşük seviyeler ise erişim ve adaptasyon sürecinde yapısal engellere yol açmaktadır. Kuşaklararası bilgi ve güç dinamikleri, erişim ve kullanım düzeyleri üzerinden şekillenir. Bu dönüşüm süreci, modelin "Dijital Finansal Araçlara Erişim ve Kullanım" boyutuyla doğrudan ve güçlü bir ilişki içindedir; zira erişimdeki kuşak farkları, adaptasyon hızını, kullanım derinliğini ve sürdürülebilirlik düzeyini belirleyen temel faktörler arasındadır. Erişim eşitsizlikleri sadece teknik engellerle sınırlı kalmamakta, sosyal ve psikolojik bariyerleri de kapsamaktadır.

Diğer bir boyut olan aile içi sosyal etkileşim ve aidiyet mekanizmaları ise güç dengelerinin sosyal boyutunu oluşturmaktadır. Bu dönüşüm süreci, aidiyet ve sosyal sermaye düzeyinin, erişim motivasyonu, teknolojinin sürdürülebilir kullanımı ve aile içi teknoloji liderliğinin belirlenmesinde kritik rol oynadığını göstermektedir. Sosyal sermaye düzeyi yüksek ailelerde teknoloji adaptasyonu daha hızlı ve sürdürülebilir biçimde gerçekleşirken, düşük sosyal sermayeye sahip ailelerde adaptasyon süreçleri daha yavaş ve sorunlu ilerlemektedir. Ayrıca, dijital risk algısı ve yönetimi, kullanım kararları ve güç ilişkileri üzerinde belirleyici bir faktördür. Farklı kuşaklar, güven, veri gizliliği ve işlem güvenilirliği konularında farklı önceliklere sahiptir; bu da teknolojiye yönelik tutum ve davranışlarda çeşitlilik yaratır.

Önerilen DFEGM'nin olası katkısı ve uygulama potansiyeli yalnızca akademik literatüre kavramsal katkı sunmakla kalmayıp, aynı zamanda politika yapımcılar, finansal teknoloji geliştiricileri ve eğitim programı tasarımcıları için de stratejik bir referans noktası olabilir. Buna göre, model, aile düzeyinde dijital finansal araçların etkin kullanımını desteklemek amacıyla geliştirilecek farkındalık programlarının, eğitim içeriklerinin ve erişim politikalarının tasarlanmasına rehberlik edebilir. Şekil 3'te sunulan bu model, dijital finansal ekosistem içinde aileyi, hem sosyal sermaye üreten bir yapı hem de teknoloji adaptasyonu ve finansal karar alma süreçlerinde stratejik bir aktör olarak konumlandırmaktadır. Bu yaklaşım, dijital dönüşümün yalnızca bireysel veya kurumsal düzeyde değil, aynı zamanda aile ölçeğinde de yönetilmesi gerektiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

9. Sonuç

Bu çalışmada geliştirilen Dijital Finansal Etkileşim ve Güç Dengesi Modeli (DFEGM), aile içi etkileşimlerin dijital finansal okuryazarlık, teknoloji benimseme ve kullanım süreçleri üzerindeki etkisini sistematik ve kuramsal bir çerçevede ortaya koymayı amaçlamıştır. Önerilen bu kuramsal model, kuşaklararası bilgi paylaşımı, aile içi sosyal mekanizmalar ve güç dengeleri arasındaki karşılıklı etkileşimleri teknoloji yönetimi perspektifinden analiz ederek, dijital finansal araçların etkin yönetiminde kritik rol oynayan değişkenleri bütüncül biçimde değerlendirilmesin hedeflemiştir. Geliştirilen modelin de önerdiği üzere, aile bireyleri arasında nesiller arası bilgi transferi ve sosyal bağların, yalnızca teknolojik adaptasyon hızını değil, aynı zamanda risk algısı, güven inşası ve uzun vadeli finansal stratejilerin sürdürülebilirliğini de etkilediğini görülmektedir.

Kuramsal açıdan DFEGM, örgüt kuramı, teknoloji kabul modelleri (TKM) ve yeniliğin yayılımı kuramı arasındaki kesişim alanında konumlanarak, aileyi hem sosyal sermaye hem de küçük ölçekli bir karar alma birimi olarak ele almaktadır. Bu yönüyle model, sosyal bilimler literatüründe aile odaklı teknoloji yönetimi yaklaşımlarına yenilikçi bir katkı sunmaya çalışmakta; kuşak farklarının teknoloji adaptasyonu ve güç ilişkileri üzerindeki rolünü açıklayan özgün bir analitik çerçeve geliştirmeye çalışmaktadır.

Uygulama açısından model, finansal teknoloji sektöründe politika yapıcılar, eğitim kurumları ve uygulayıcılar için önemli çıkarımlar içermektedir. Ailelerin dijital finansal okuryazarlığını artırmaya yönelik programlar, kuşaklar arası bilgi paylaşımını ve ortak öğrenme deneyimlerini teşvik edecek şekilde tasarlanabilir. Ayrıca, farklı yaş gruplarının teknolojiye yönelik algı, motivasyon ve güven düzeylerini dikkate alan hedeflenmiş politika ve uygulamalar, dijital kapsayıcılığı ve finansal karar kalitesini güçlendirebilir.

Bu çalışma, dijital finans literatürüne üç temel düzeyde katkı sunmaktadır. İlk olarak, dijital finansal araçların benimsenmesini ağırlıklı olarak birey düzeyinde ele alan mevcut literatürü aile ölçeğine taşıyarak analitik bir genişleme sağlamaktadır. Dijital finans araştırmalarının önemli bir kısmı bireysel kullanım niyeti, algılanan fayda ve risk değişkenlerine odaklanırken; bu çalışma aile içi sosyal yapı, kuşaklararası etkileşim ve güç ilişkilerini analizin merkezine yerleştirerek kavramsal bir boşluğu doldurmaktadır. Böylece dijital finansal davranışın yalnızca bireysel rasyonalite ile değil, sosyal bağlam ve güç dengeleri ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

İkinci olarak, finansal ve dijital okuryazarlık literatürünü güç dengesi ve hane içi pazarlık perspektifiyle ilişkilendirerek literatürde nadiren birlikte ele alınan iki alan arasında kuramsal bir köprü kurmaktadır. Mevcut çalışmalar genellikle okuryazarlığı bilişsel bir kapasite değişkeni olarak ele alırken, bu model okuryazarlığın aile içi karar alma süreçlerinde konumlanma ve etki gücü üzerinde dönüştürücü bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Üçüncü olarak, kuşaklararası dijital etkileşim literatürünü finansal karar bağlamına entegre ederek, teknoloji adaptasyonu çalışmalarını finansal davranış teorileriyle birleştirmektedir. Bu entegrasyon, dijital yerli–dijital göçmen ayrımının yalnızca teknik adaptasyon farkı değil, aynı zamanda aile içi güç dağılımını etkileyen bir dinamik olduğunu göstermektedir.

Bu yönleriyle Dijital Finansal Etkileşim ve Güç Dengesi Modeli, dijital dönüşüm sürecini aile düzeyinde kavramsallaştıran bütüncül bir çerçeve sunmakta; literatürde dağınık biçimde ele alınan değişkenleri teorik bir bütünlük içinde bir araya getirerek kavramsal düzeyde özgün bir katkı sağlamaktadır.

Gelecek araştırmalar, modelin geçerliliğini farklı kültürel ve sosyoekonomik bağlamlarda test ederek, bulguların genellenebilirliğini artırabilir. Özellikle ampirik çalışmalar yoluyla, DFEGM'nin hangi değişkenler aracılığıyla teknoloji yönetimi ve finansal sürdürülebilirlik üzerinde daha güçlü etkiler yarattığı ortaya konulabilir. Bu tür çalışmalar, hem akademik bilgi üretimine katkı sağlayacak hem de ailelerin dijital dönüşüm sürecinde daha etkin desteklenmesine imkân tanıyacaktır.

Sonuç olarak, DFEGM modeli, teknoloji yönetimi ve aile ekonomik ilişkilerinin kesişiminde, sosyal bilimler literatürüne kuramsal derinlik kazandırmayı hedefleyen ve uygulamada yön gösterici olma potansiyeli taşıyan önemli bir kuramsal araç olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Çalışmanın tamamı iki yazar ile birlikte oluşturulmuştur. Bununla birlikte birinci, dördüncü, beşinci, yedinci ve sekizinci bölümleri Hasibe Aysan; ikinci, üçüncü ve altıncı bölümleri ise Öykü Yücel tarafından yapılmıştır.

Destek Beyanı

Araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Çalışmada kişi veya kurumlar ile herhangi bir çıkar çatışması mevcut değildir.

Kaynaklar

- Akeju, K. F. (2022). Household financial behaviour: The role of financial inclusion instruments in Nigeria. *Journal of Sustainable Finance ve Investment*, 1-13. doi:10.1080/20430795.2022.2034595.
- Almansour, B. Y., Elkrghli, S. ve Almansour, A. Y. (2023). Behavioral finance factors and investment decisions: A mediating role of risk perception. *Cogent Economics ve Finance*, 11(2), 2239032. doi:10.1080/23322039.2023.2239032.
- Alshammari, S. H., ve Alkhwalid, A. F. (2025). An integrated approach using social support theory and technology acceptance model to investigate the sustainable use of digital learning technologies. *Scientific Reports*, 15(1), 342. doi: 10.1038/s41598-024-83450-z
- Amnas, M. B., Selvam, M. ve Parayitam, S. (2024). FinTech and financial inclusion: Exploring the mediating role of digital financial literacy and the moderating influence of perceived regulatory support. *Journal of Risk and Financial Management*, 17(3), 108. doi: doi.org/10.3390/jrfm17030108.
- Azeez, N. A. ve Akhtar, S. J. (2021). Digital financial literacy and its determinants: An empirical evidences from rural India. *South Asian Journal of Social Studies and Economics*, 11(2), 8-22.
- Bengtson, V. L. (2001). Beyond the nuclear family: The increasing importance of multigenerational bonds. *Journal of Marriage and Family*, 63(1), 1–16. [Doi: 10.1111/j.1741-3737.2001.00001.x](https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2001.00001.x)
- Bernardi, F., Boertien, D., ve Geven, K. (2019). Childhood family structure and the accumulation of wealth across the life course. *Journal of marriage and family*, 81(1), 230-247. [doi: doi.org/10.1111/jomf.12523](https://doi.org/10.1111/jomf.12523)
- Bertocchi, G., Brunetti, M., ve Torricelli, C. (2012). Is it money or brains? The determinants of intra-family decision power.
- Bianchi, A., ve Phillips, J. G. (2005). Psychological predictors of problem mobile phone use. *Cyberpsychology ve behavior*, 8(1), 39-51. doi: 10.1089/cpb.2005.8.39
- Blau, P. (2017). *Exchange and power in social life*. Routledge.
- Bourdieu, P. (1986). "The Forms of Capital." Pp. 241-258 in *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, edited by J. G. Richardson. New York: Greenwood Press: U.K.
- Breen, R., Luijckx, R., Müller, W., ve Pollak, R. (2009). Nonpersistent inequality in educational attainment: Evidence from eight European countries. *American journal of sociology*, 114(5), 1475-1521. [doi: doi.org/10.1086/595951](https://doi.org/10.1086/595951)
- Chaisiripabool, S., Kraivanit, T., Rafiyya, A., Snongtaweepon, T. ve Yuenyong, N. (2025). Digital asset adoption in developing economy: A study of risk perception and related issues. *Risk Governance ve Control: Financial Markets ve Institutions*, 15(1). doi: doi.org/10.22495/rgcv15i1p4.
- Choung, Y., Chatterjee, S. ve Pak, T.-Y. (2023). Digital financial literacy and financial well-being. *Finance Research Letters*, 58, 104438. doi: doi.org/10.1016/j.frl.2023.104438.
- Correa, T., Hinsley, A. W., ve De Zuniga, H. G. (2010). Who interacts on the Web?: The intersection of users' personality and social media use. *Computers in human behavior*, 26(2), 247-253. [doi: doi.org/10.1016/j.chb.2009.09.003](https://doi.org/10.1016/j.chb.2009.09.003)
- Correa, T., Pavez, I., ve Contreras, J. (2019). The complexities of the role of children in the process of technology transmission among disadvantaged families: A mixed-methods approach. *International Journal of Communication*, 13, 21-21.
- Correa, T., Pavez, I., ve Contreras, J. (2020). Digital inclusion through mobile phones?: A comparison between mobile-only and computer users in internet access, skills and use. *Information, Communication ve Society*, 23(7), 1074-1091. [doi: doi.org/10.1080/1369118X.2018.1555270](https://doi.org/10.1080/1369118X.2018.1555270)

- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340. doi: doi.org/10.2307/249008.
- Diallo, A., Samhi, J., Bissyandé, T. F. ve Klein, J. (2025). (In) Security of mobile apps in developing countries: a systematic literature review. *Empirical Software Engineering*, 30(5), 131. doi: doi.org/10.1007/s10664-025-10689-z.
- DiMaggio, P., ve Hargittai, E. (2001). From the “digital divide” to “digital inequality”: Studying Internet use as penetration increases. *Princeton University Center for Arts and Cultural Policy Studies Working Paper Series*, 15, 1–33.
- Dzogbenuku, R. K., Amoako, G. K., Kumi, D. K. ve Bonsu, G. A. (2022). Digital payments and financial wellbeing of the rural poor: The moderating role of age and gender. *Journal of International Consumer Marketing*, 34(2), 113-136. doi:10.1080/08961530.2021.1917468.
- Elder, G. H., Johnson, M. K., ve Crosnoe, R. (2003). The emergence and development of life course theory. In J. Mortimer ve M. Shanahan (Eds.), *Handbook of the life course* (pp. 3–19). Springer.
- Eynon, R., ve Helsper, E. (2011). Adults learning online: Digital choice and/or digital exclusion? *New Media ve Society*, 13(4), 534–551.
- Filiz, H. (2025). Aile iletişiminde teknolojik dönüşüm: teknolojinin aile bağlarını zayıflatması. *The Journal of Social Science*, 9(17), 131-145. doi:doi.org/10.30520/tjsosci.1640257
- Friedberg, L., ve Webb, A. (2006). “Determinants and consequences of bargaining power in households”. NBER Working Paper 12367 (2006), <https://doi.org/10.3386/w12367>..
- Friedline, T., Chen, Z. ve Morrow, S. (2021). Families’ financial stress ve well-being: The importance of the economy and economic environments. *Journal of Family and Economic Issues*, 42(S1), 34-51. doi:10.1007/s10834-020-09694-9.
- Geddarn, S. M., Nethravathi, N., ve Hussian, A. A. (2024). Understanding AI adoption: the mediating role of attitude in user acceptance. *Journal of Informatics Education and Research*, 4(2).
- Gu, R., Peng, C., ve Zhang, W. (2019). Risk attitude and portfolio choice: An intra-household perspective. *IZA-Institute of Labor Economics*.
- Hoddinott, J., ve Haddad, L. (1995). Does female income share influence household expenditures? Evidence from Côte d'Ivoire. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 57(1), 77–96. [doi:doi.org/10.1111/j.1468-0084.1995.tb00028.x](https://doi.org/10.1111/j.1468-0084.1995.tb00028.x)
- Hu, D., Guo, F., Shang, J. ve Zhang, X. (2024). Does digital finance increase household risk-taking? Evidence from China. *International Review of Economics ve Finance*, 93, 1197-1210.
- Hughes, L., Seddon, J. J., ve Dwivedi, Y. K. (2024). Disruptive change within financial technology: A methodological analysis of digital transformation challenges. *Journal of Information Technology*, 39(4), 756-783. [doi: 10.1177/02683962231219512](https://doi.org/10.1177/02683962231219512)
- Jaakkola, E. (2020). Designing conceptual articles: Four approaches. *AMS Review*, 10(1–2), 18–26.
- Jain, N. ve Raman, T. V. (2023). The interplay of perceived risk, perceive benefit and generation cohort in digital finance adoption. *EuroMed Journal of Business*, 18(3), 359-379. [doi: 10.1108/EMJB-09-2021-0132](https://doi.org/10.1108/EMJB-09-2021-0132)
- Jamshaid, M. A., Rashid, A., ve Idrees, F. (2025). Digital banking adoption in emerging economies: Revisiting TAM through the lens of perceived risk. *Qlantic Journal of Social Sciences*, 6(2), 206-216. <https://doi.org/10.55737/qjss.vi-ii.25366>
- Jünger, M., ve Mietzner, M. (2020). Banking goes digital: The adoption of FinTech services by German households. *Finance Research Letters*, 34, 101260. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2019.08.008>

- Kabeer, N. (1999). Resources, agency, achievements: Reflections on the measurement of women's empowerment. *Development and Change*, 30(3), 435–464. <https://doi.org/10.1111/1467-7660.00125>.
- Kahneman, D., ve Tversky, A. (1979). 1Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk1. *Econometrica*, 47.
- Kahneman, D., ve Tversky, A. (2013). Prospect theory: An analysis of decision under risk. In *Handbook of the fundamentals of financial decision making: Part I* (pp. 99-127). https://doi.org/10.1142/9789814417358_0006
- Kakinuma, Y. (2022). Financial literacy and quality of life: a moderated mediation approach of fintech adoption and leisure. *International Journal of Social Economics*, 49(12), 1713-1726. DOI: 10.1108/IJSE-10-2021-0633
- Kim, G., Shin, B., ve Lee, H. G. (2009). Understanding dynamics between initial trust and usage intentions of mobile banking. *Information Systems Journal*, 19(3), 283-311. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2575.2007.00269.x>
- Koskelainen, T., Kalmi, P., Scornavacca, E. ve Vartiainen, T. (2023). Financial literacy in the digital age— A research agenda. *Journal of Consumer Affairs*, 57(1), 507-528. doi:10.1111/joca.12510.
- Koşar, A. (2022). Mobil Bankacılık Uygulamasını Covid-19 Süreciyle Birlikte Kullanmaya Başlayan Bireysel Banka Müşterilerinin Davranışlarının İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(3), 1006-1018. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.947465>
- Kumar, P., Pillai, R., Kumar, N. ve Tabash, M. I. (2023). The interplay of skills, digital financial literacy, capability, and autonomy in financial decision making and well-being. *Borsa Istanbul Review*, 23(1), 169-183. doi: <https://doi.org/10.1016/j.bir.2022.09.012>.
- Kumar, R., Singh, R., Kumar, K., Khan, S., ve Corvello, V. (2023). How does perceived risk and trust affect mobile banking adoption? Empirical evidence from India. *Sustainability*, 15(5), 4053. <https://doi.org/10.3390/su15054053>
- Li, J., Li, Q., ve Wei, X. (2020). Financial literacy, household portfolio choice and investment return. *Pacific-Basin Finance Journal*, 62, 101370. <https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2020.101370>
- Li, J., Wu, Y. ve Xiao, J. J. (2020). The impact of digital finance on household consumption: Evidence from China. *Economic modelling*, 86, 317-326. doi://doi.org/10.1016/j.econmod.2019.09.027.
- Liu, Y., Abdul Rahman, A., Imna Mohd Âmin, S. ve Ja'afar, R. (2025). Navigating fintech and banking risks: insights from a systematic literature review. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12(1), 1-16. <https://doi.org/10.1057/s41599-025-05055-9>.
- Lusardi, A. ve Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *American Economic Journal: Journal of Economic Literature*, 52(1), 5-44.
- Lyons, A. C. ve Kass-Hanna, J. (2021). A methodological overview to defining and measuring “digital” financial literacy. *Financial Planning Review*, 4(2), e1113. Doi:10.1002/cfp2.1113.
- Lyons, A. C., Palmer, L., Jayaratne, K. S., ve Scherpf, E. (2006). Are we making the grade? A national overview of financial education and program evaluation. *Journal of Consumer Affairs*, 40(2), 208-235.
- Ma, Y., Song, Y., Xia, N. ve Zhu, J. (2022). The impact of financial literacy on household consumption. *Frontiers in Business, Economics and Management*, 5(3), 55-63.
- MacInnis, D. J. (2011). A framework for conceptual contributions in marketing. *Journal of Marketing*, 75(4), 136–154.

- Manser, M., ve Brown, M. (1980). Marriage and household decision-making: A bargaining analysis. *International Economic Review*, 21(1), 31–44.
- Marikyan, D., Papagiannidis, S., ve Stewart, G. (2023). Technology acceptance research: Meta-analysis. *Journal of Information Science*, 01655515231191177.
- Markowitz, H. (1952). Modern portfolio theory. *Journal of Finance*, 7(11), 77-91.
- McElroy, M. B., ve Horney, M. J. (1981). Nash-bargained household decisions. *International Economic Review*, 22(2), 333–349.
- Murmu, J. (2017). *Household decision-making in developing economics: investigation into-intra-household income distribution, educational mobility and health status in rural west Bengal* (Doctoral dissertation, University of North Bengal).
- Murshid, N. S., ve Zippay, A. (2017). Microfinance participation and marital violence in Bangladesh: a qualitative inquiry. *Violence against women*, 23(14), 1752-1770.
- Mustofa, F. U. C. ve Prabowo, W. A. (2024). *Assessing information security awareness in Indonesian E-wallet users: A study among students*. Proceedings of the 2024 International Conference on Information Technology and Systems (ICITS), IEEE. 10.1109/ICISS62896.2024.10751029.
- Nguyen, T. D., ve Huynh, P. A. (2017, December). The roles of perceived risk and trust on e-payment adoption. In *International econometric conference of Vietnam* (pp. 926-940). Cham: Springer International Publishing.
- OECD Publishing. (2016). *OECD/INFE international survey of adult financial literacy competencies*. OECD publishing.
- Ozili, P. K. (2018). Impact of digital finance on financial inclusion and stability. *Borsa İstanbul Review*, 18(4), 329-340. doi: <https://doi.org/10.1016/j.bir.2017.12.003>.
- Paul, J. A. Ueno, C. Dennis, E. Alamanos, L. Curtis, P. Foroudi, A. Kacprzak, W.H. Kunz, J. Liu, R. Marvi, S.L.S. Nair, O. Ozdemir, E. Pantano, T. Papadopoulos, O. Petit, S. Tyagi, J. Wirtz. (2024). Digital transformation: A multidisciplinary perspective and future research agenda. *International Journal of Consumer Studies*, 48(2), e13015.
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants Part 1. *On the Horizon* 1; 9 (5): 1–6. <https://doi.org/10.1108/10748120110424816>
- Prete, A. L. (2022). Digital and financial literacy as determinants of digital payments and personal finance. *Economics Letters*, 213, 110378. doi: <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2022.110378>.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon ve Schuster. In C. conference: Proceedings of the 2000 ACM conference on Computer supported cooperative work.
- Qian, Y., ve Hu, Y. (2024). The digitalization of family life: A multilevel conceptual framework. *Journal of Marriage and Family*, 86(5), 1160-1183. <https://doi.org/10.1111/jomf.12983>.
- Ren, T., Liu, X., ve Ding, J. (2023). Intergenerational dynamics of digital transformation in family firms. *Technology in Society*, 74, 102261.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). Free Press: Kanada
- Roh, T., Yang, Y. S., Xiao, S. ve Park, B. I. (2024). What makes consumers trust and adopt fintech? An empirical investigation in China. *Electronic Commerce Research*, 24(1), 3-35. doi: [doi: https://doi.org/10.1007/s10660-021-09527-3](https://doi.org/10.1007/s10660-021-09527-3).
- Rosales, R. M. (2015). Energizing social interactions at work: An exploration of relationships that generate employee and organizational thriving.
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford University Press.

- Setiawan, M., Effendi, N., Santoso, T., Dewi, V. I. ve Sapulette, M. S. (2022). Digital financial literacy, current behavior of saving and spending and its future foresight. *Economics of Innovation and New Technology*, 31(4), 320-338. doi:10.1080/10438599.2020.1799142.
- Shaikh, A. A., ve Karjaluoto, H. (2015). Mobile banking adoption: A literature review. *Telematics and informatics*, 32(1), 129-142.
- Sherraden, M. S. (2013). Building blocks of financial capability. In J. Birkenmaier, M. Sherraden, ve J. Curley (Eds.), *Financial capability and asset development: Research, education, policy, and practice* (pp. 3–43). Oxford University Press.
- Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 104, 333–339.
- Sodokin, K., Djafon, J. K., Couchoro, M. K. ve Agbodji, A. E. (2023). Digital transformation, financial access and discrepancies in household wealth accumulation. *Cogent Economics ve Finance*, 11(2), 2241700. Doi:10.1080/23322039.2023.2241700.
- Song, Q., Li, J., Wu, Y. ve Yin, Z. (2020). Accessibility of financial services and household consumption in China: Evidence from micro data. *The North American Journal of Economics and Finance*, 53, 101213. doi: [10.1016/j.najef.2020.101213](https://doi.org/10.1016/j.najef.2020.101213).
- Syed, W. K. ve Janamolla, K. R. (2024). How AI-driven robo-advisors impact investment decision-making and portfolio performance in the financial sector: A comprehensive analysis. *International Research Journal of Engineering and Technology*, 11, 138-145.
- Tambunan, M. A. M., Nurbaiti. ve Nasution, M. L. I. (2023). The influence of risk perception, return expectations, behavioral motivation and technological progress on investment decisions in Islamic peer-to-peer fintech. *Jurnal Ekonomi*, 12(2), 1758–1770.
- Tay, L.-Y., Tai, H.-T. ve Tan, G.-S. (2022). Digital financial inclusion: A gateway to sustainable development. *Heliyon*, 8(6). doi: [10.1016/j.heliyon.2022.e09766](https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e09766).
- Thaler, R. H. (2016). Behavioral economics: Past, present, and future. *American Economic Review*, 106(7), 1577–1600. <https://doi.org/10.1257/aer.106.7.1577>
- Thottoli, M. M., Islam, M. A., Yusof, M. F. B., Hassan, M. S., ve Hassan, M. A. (2023). *Embracing digital transformation in financial services: From past to future*. Sage Open, 13(4), 21582440231214590.
- Triwardhani, D., Pinem, D. B., Yuliniar, Y., Aryani, L., ve Bernadin, B. (2023). Effect of trust, risk perception and diffusion of innovation on the adoption/use of internet banking in Indonesia. *JPPi (Jurnal Penelitian Pendidikan Indonesia)*, 9(3), 1657.
- Van Dijk, J. (2006). Digital divide research, achievements and shortcomings. *Poetics*, 34(4–5), 221–235. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2006.05.004>
- Wang, J. (2025). Can digital literacy improve income mobility? Evidence from China. *Telecommunications Policy*, 102960. doi: [10.1016/j.telpol.2025.102960](https://doi.org/10.1016/j.telpol.2025.102960).
- Wang, Q., Liu, C. ve Lan, S. (2023). Digital literacy and financial market participation of middle-aged and elderly adults in China. *Economic and Political Studies*, 11(4), 441-468. doi:10.1080/20954816.2022.2115191.
- Wang, X. ve Wang, X. (2022). Digital financial inclusion and household risk sharing: Evidence from China's digital finance revolution. *China Economic Quarterly International*, 2(4), 334-348.
- Wei, W., Gong, X., Li, J., Tian, K., ve Xing, K. (2023). A study on community older people's willingness to use smart home—an extended technology acceptance model with intergenerational relationships. *Frontiers in Public Health*, 11, 1139667.

- Wellman, B., ve Wortley, S. (1990). Different strokes from different folks: Community ties and social support. *American Journal of Sociology*, 96(3), 558–588. doi: [10.1086/229572](https://doi.org/10.1086/229572).
- Whetten, D. A. (1989). What constitutes a theoretical contribution? *Academy of Management Review*, 14(4), 490–495.
- Wijayanti, T. C., Naim, S., Hendayani, N., Alfiana, A. ve Hanum, F. (2024). Identify the use of economics for family financial management in digital days. *Indonesian Interdisciplinary Journal of Sharia Economics (IIJSE)*, 7(1), 325–345. <https://doi.org/10.31538/ijse.v7i1.3754>.
- Xie, Y. ve Chen, T. (2025). A study on the impact of digital financial literacy on household entrepreneurship: Evidence from China. *Sustainability*, 17(1), 117. doi: <https://doi.org/10.3390/su17010117>.
- Yadav, M. ve Banerji, P. (2023). A bibliometric analysis of digital financial literacy. *American Journal of Business*, 38(3), 91–111.
- Yang, J., Wu, Y. ve Huang, B. (2020). *Digital finance and financial literacy: An empirical investigation of Chinese households*. ADBI Working Paper Series. <https://www.econstor.eu/handle/10419/238566> adresinden erişildi.
- Yarçı, S. (2011). Pierre Bourdieu’da Sosyal Sermaye Kavramı. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(1), 125–135.
- Yi, T. Z., Rom, N. A. M., Hassan, N. M., Samsurijan, M. S. ve Ebekozen, A. (2023). The adoption of robo-advisory among millennials in the 21st century: Trust, usability and knowledge perception. *Sustainability*, 15(7), 6016. <https://doi.org/10.3390/su15076016>.
- Yoshino, N., ve Morgan, P. J. (2020). *Financial literacy and fintech adoption in Japan* (No. 1095). ADBI Working Paper Series.
- Yucel, O., Celik, G. ve Yilmaz, Z. (2023). Sustainable investment attitudes based on sustainable finance literacy and perceived environmental impact. *Sustainability*, 15(22), 16026. <https://doi.org/10.3390/su152216026>.
- Zaimovic, A., Meskovic, M. N., Dedovic, L., Arnaut-Berilo, A., Zaimovic, T. ve Torlakovic, A. (2024). Measuring digital financial literacy. *Procedia Computer Science*, 236, 574–581. doi: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2024.05.068>.
- Zeng, Y. ve Li, Y. (2023). Understanding the use of digital finance among older internet users in urban China: Evidence from an online convenience sample. *Educational Gerontology*, 49(6), 477–490. doi:10.1080/03601277.2022.2126341.
- Zhang, J., Wang, D., Ji, M., Yu, K., Qi, M. ve Wang, H. (2024). Digital literacy, relative poverty, and common prosperity for rural households. *International Review of Financial Analysis*, 96, 103739. doi: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2024.103739>.
- Zimmerman, M. A. (1995). Psychological empowerment: Issues and illustrations. *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 581–599. <https://doi.org/10.1007/BF02506983>
- Zupančič, M., Poredoš, M., ve Lep, Ž. (2023). Intergenerational model of financial satisfaction and parent-child financial relationship. *Journal of Social and Personal Relationships*, 40(8), 2568–2591.

Extended Summary

The rapid advancement of digital technologies has fundamentally transformed the landscape of financial services, affecting not only how these services are delivered but also how they are accessed and managed at the familial level. Families increasingly engage with a variety of digital financial tools that range from mobile banking and digital payment platforms to personal finance management applications which place family unit at the center of evolving financial behaviors. This extended summary presents the development and theoretical foundations of the Digital Financial Interaction and Balance of Power Model (DFEGM), which constituted a conceptual framework created through a comprehensive review of the literature. The model addresses how intergenerational knowledge sharing and social mechanisms within families may influence digital financial management and literacy from a technology management perspective.

The DFEGM model emerges as a crucial analytical tool in understanding the interconnected roles of family members as agents of technology adoption, knowledge transfer, and financial behavior change. Recognizing that families function as complex social systems where resources, norms, and skills are passed across generations, this study systematically examines the mechanisms that may underpin digital financial engagement within the family context. Central to the model is the notion that the effective management of digital financial tools depends on the collective interaction of family members, who can contribute their technological competencies, experiences, and trust-based communication patterns to facilitate adaptive financial behaviors.

The literature consistently highlights the significance of financial literacy as a key determinant of economic well-being. However, traditional perspectives often treat individuals as isolated decision-makers without sufficiently considering the familial and social contexts that shape financial learning and practices. The DFEGM framework rectifies this by integrating interdisciplinary insights from social sciences, technology management, and finance, emphasizing the contextual and relational dimensions of financial literacy development. It specifically focuses on how families collaboratively manage digital financial environments, negotiate intergenerational differences in technology use, and harness social capital to foster shared understanding and competence.

One of the primary contributions of the proposed model is its detailed exploration of intergenerational information sharing processes. Older generations bring experiential knowledge and cultural financial practices, whereas younger family members often possess higher digital literacy and technological fluency. This complementary relationship can offer a unique opportunity for bidirectional learning during which older members gain new competencies to navigate digital finance, while younger members receive guidance on financial prudence and risk management. The model conceptualizes this dynamic as a continuous feedback loop marked by mentoring, mutual support, and evolving trust that collectively enhance the family's digital financial capability.

Moreover, social mechanisms within the family, such as communication patterns, emotional support, and normative expectations, may play a pivotal role in shaping digital financial engagement. These social dynamics influence motivation and confidence levels among family members, thereby affecting the adoption and sustained use of digital financial tools. The model posits that family governance structures, including decision-making authority and the distribution of responsibilities related to financial management, are critical determinants of the effectiveness of digital financial engagement. By acknowledging the diversity of family forms, roles, and power relations, the framework provides a nuanced understanding capable of explaining varied financial behaviors and outcomes.

From the perspective of technology management, the proposed DFEGM model intends to situate families as micro-level organizational units that must effectively govern digital financial technologies to optimize their benefits. It identifies key technological factors, such as usability, accessibility, security concerns, and personalization, that can impact adoption and use within the family unit. Managing these factors requires both technical skills and social coordination, underscoring the integrative role of family members in aligning technology features with financial goals and risk tolerance.

The theoretical insights offered by the proposed DFEGM model have both academic and practical implications. Academically, it aims to fill a gap by connecting technology management with family studies and financial education, providing an interdisciplinary lens to examine digital finance in social settings. It invites future empirical research to test the proposed relationships and mechanisms, potentially employing qualitative and quantitative methods to capture family dynamics and technology interactions.

Practically, the model intends to inform policymakers, educators, and financial technology developers about the importance of tailoring interventions to the family context. Designing digital financial tools that can accommodate multigenerational users and foster collaborative learning environments can increase overall financial literacy and inclusion. Educational programs that leverage family-based social capital and promote dialogic knowledge exchange are likely to be more effective than individual-focused initiatives. Additionally, policy frameworks that support digital equity, privacy, and trust within familial networks will enhance sustainable engagement with evolving financial technologies.

In conclusion, the Digital Financial Interaction and Balance of Power Model may offer an innovative, comprehensive theoretical framework to understand how families navigate the complexities of digital finance. By focusing on intergenerational knowledge sharing and social mechanisms, it provides a robust foundation for enhancing financial literacy through technology management in the family sphere. The model's integration of social science perspectives has potential for not only advances academic discourse but also in promoting informed strategies for empowering families in the digital economy.